Контрольный экземпляр
Страховой Микрофильм

Массо мехкий пролетареш, вlашагlхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ЕРА, 2 ИЮЛЬ, 1981 ШУ. ● № 79 (6369). ● Мах 2 кап.

КЕРТТЕРЧАРЕХ ЦАl — ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

Цхьайтталагlча пятилетин хьалхарча шера хlан 7 новбрга кхачалехьа кхочашъяра шерра социалистически ях. Йоаржаяьча Нохч-Гlалгlайчен промышленни предприятей, тlапалош етек транспортни организацей коллективаша тlагlертта къовсам лоаттабу производства эффективности арахецача продукце дикали лаккъяра. «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийтаl» яхача девизагlа къахьегаш болча республика промышленноста балхлоше халал хьалха кхочашйир дерригача технико-экономически хьокхамий яхе бетта хlан. Заданел совгlа арахийцар миллионаш сомий мехья продукци.

Шоай хьинари ивеи яхо ца бош къахьег республика промышленноста болхлоша арахеца продукци дикагlа хилийтара, цунга дlадодар лоадара. Цу хьокхамех тайна да хlара производства эффективности балха дикали лаккъяр. Хlана республика паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахецаш я оп бlаь гаргга издели. Промышленносте ерригча арахецача продукцех 29 процент лаккхерча категорех я.

КПСС XXVI съезде ше доклад ен КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Цхьы кха да — из да продукце дикала боараш айбаро дlадихар. Из эггара лаккхагlа хила беза аьлча хет сона. Дукех, Дайнехка дикагlйолча образецашта мийсса — цхьы кlезига la из хулийтара вай де йиш а ях е раьза хила йиш а яц. Цунга кхачара ше lомавала веза, из кхочашде дезаш да, хоедамболлаш къа мел деннар, тlехьа мел дисар, нахаро ше дай мел даьр дlа а доалахаш».

Арахеца продукци дикагlа хилийтара даьъе бечa балха тlа уж дешаш ларде а луццаш къахьегаш йола коллективаш дукха я республике. Царех цаl я «Хlара балхъ дийнахьа хьадер дукхагlа хилийтаl» яхача девизагlа социалистически ях дlайолалаьча СССР 60 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода коллектив. Укхаза пачхьалкхен дикала Знак йолаш хьаеш я пийс тайпара продукци. Предприяте арахецача ерригача продукцех 79.8 процент лаккхерча категорех я. Вож мел йола продукци цкъа дlаелча юха ца ерзаеш дlайохийтаl я.

Шоаш хьаеш йола химически продукци тlа-тlа дикагlа хулийташ, цунга дlадодар лоадеш производства эффективность лакхъяра болх дика вlаштlехьбаьккхаб предприяте химикаша. Цар арахийца продукци эсала я аьнна потребителашкара рекламаци кхьча е брак йолаш продукци арахийца цхьа моттиг ниисъалийтац предприяте. Хьаеча продукце дикала lаткъаргдолаш дола гlулакхаш ца ниисдалийтара, брак йолаш продукци ара ца хецийтара хаддаза тlахьожам лоаттабу ОТК болхлоша, халкъа тlахьожамхоша. Хан-ханнахьа чакхдоах «продукце дикала ди». Тlехдиха продукци хьаеча коллективай опыт массане дlайоазийт. Шерра юкъейоалаьй продукце дикала управлени яра йола комплексни система.

Арахеца продукци дикагlа хилийтара болх дика вlаштlехьбаьккхаб Грозненски швейни производственни объединене, «Красный молот», Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент», «Электроприбор», радиотехнически заводашка, механьтта чакхдоахача предприятешка, кхычахьа. Царех дукхагlчар арахецача ерригача продукцех кхоалагlа дакъа лаккхерча категорех хулийт. Масала, швейни производственни объединене 56 оарамъа тегеш да пачхьалкхен дикала Знак йолаш е дерриге. Хьадеча бараькъех — 33 процент лаккхерча категорех да. «Красный молот» заводе хьаеча ерригача продукцех 38 процент пачхьалкхен дикала Знак йолаш я.

Цхьабакъда, производства эффективности продукце дикали лаккхъяра болх тесса хоалаеш йола предприятеш а кlезига яц республике. Цар бехкагlа дукха зе хул республика халкъа боахама. Цхьайолча коллективашта брак йолаш продукци арахецарах гlод детт, плана юкъе ца йохийташ дlайоах во хьаяь йола продукци. Геттара эсала я Грозненски кога гlирс беча фабрике хьаеш йола продукци. Укх шера шоллагlча квартале пачхьалкхен торгови инспекци цкъа хьежача брак бир цlаl ах эзар кога гlирс, плана юкъе ца йохийташ дlаяьккхар 130 эзар сом мах бола продукци. Нохч-Гlалгlай химически заводе миттта брак даьд 9,7 тонн басар, плана юкъе ца йохийташ социальй 122 эзар сома мехья продукци, цига бeь хинача пайдана тlера хьадаьккхад 12,5 эзар сом.

Арахеца продукци дикагlа хилийтара тlаберзабаь беш бола болх миттта во вlаштlехьбаьккхаб художественни промыслай производственни объединене, Назрановски, Малгобекски кирпичашки еза заводашка, Грозненски аьшгбетона конструкцей, «Металлист» яхача заводашка, кхычахьа.

Шоаш тlаяйдеча социалистически декхарашка хlара коллективо белгалйоах арахецача продукце дикал лаккъяра мероприятеш. Цхьабакъде, уж кхоачашъяц лакхе белгалъяьхараш сакна йолче дукхахача предприятешка. Цу дукъа дукха моттигеш ниислу брак йолаш продукци ара а хецаш, пачхьалкхенна зенаш деш. Дlахо йодача хана ла мегаргдолаш дац уж гlулакхаш. Хьаеш йола продукци тlа-тlа дикагlа хилийтара, цунга дlадодар лоадара, производства эффективность лаккъяра гlулакхта боккха бехктоалам тlалатт хlара предприяте кулгалхошта, общественни организацешта. Арахецача продукцена юкъе цхьаккха тайпа брак ца ниисъялийтара беррига болхлой, инженерно-технически болхлой оарцагlбаха декхарийла ба уж.

Ший тамагlа долаш, цкъа дlаелча юха ца ерзаеш продукци кийчъеш бараl опыт шерра йоаржае еза производственни коллективашка. Брак йола продукци чакх ца хилийтара хаддаза тlахьожам лоаттабе беза ОТК болхлоша, халкъа тlахьожама группаша. Шерра балха юкъедоаладе деза бригадни методагlа къахьегилта, хlана аьлча комплексни хозрасчетни бригадай дерриге технико-экономически хьокхамаш дика лакха хул.

Хаддаза предприятей кулгалхоша, специалисташа йоакхо е езаш дола гlулакхаш да хан-ханнахьа «продукце дикала ди» чакхдахар, продукце дукхалга, дикалга, цунга дlадодар лоадарга хьежжа мара болхлошта премеш ца телар, наст-наста производствана юкъе шоай стандарташ кхуллар, хьаеча продукцена аттестаци яр. Болхлой собранешка, производственни совещанешка дукха уттаде деза продукци дикагlа хилийтара дола денаш. Брак йолаш продукци кийчъеришца, технологически режим, къахьегама, производственни дисциплина телхаеришца кlезкаметта къовсам лоаттабе беза.

КПСС XXVI съезда решенеш вехаре чакх е йоалаш, цхьайтталагlча пятилетин хьалхарча шера план хинал хьалха кхоачашъяра тlагlерта къовсам лоаттабеча хlара предприяте коллектива сийлен декхар да хьаю продукци дикен тlехдикеа мара ца хулийташ, производства эффективности балха дикали лаккъяр.

ХЬУВКЪАМ ЧУБАХЬАШ Я РЕСПУБЛИКА

БАЛХАШ СИХДАЬД

Ди тlехьагlа сиха луш латт кхаашнара ялат чуэцара балхаш. Ипатовски хьисапе комплекс вlашагl а елла, дерригa шоай низаш оарцагlдаьха шоаш кхедаь ялат чуэцаш боахк Шелковской района «Коммунизм» цlерагlча колхоза къахьегамхой.

Механизаторий комплекса кулгалдеш ва колхоза председатель Юшков Николай Александрович. Цхьа эзари ши бlаьи гектара тlара мукх кхаь дийнахьа хьекха lобиллаб цар, цул тlехьагlа кхаь дийнахьа аьрда а баьккхаб. Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 26.5 центнер ялат даьннад планагlа дикха дезар 23 центнер долаш.

Из болх чакхбаьккхаб ткъаь цаl комбайнацеи ткъеста машинацеи. Социалистически яхье а баьнна къахьег комбайнераша, кхьча болхлоша. Хlаьта комбайнерашта юкъе хьалхе яьккхай Нохч - Гlалгlай АССР заслуженни механизатора коммуниста Нутаев Лечи Селимовичa. Из хlанале сезонагlа арда дезйш хияна кхо бlаь тонн ялат аьрда ваьнна. «Пхе шера — шовзткъе итт цlе седкъа» яхача девизагlа, цун мalая шовзткъе итт эзар центнер ялат ардар да, хlаьта, района комбайнераша юкъе яьрка хинача социалистически яхье вtтлагlча пятилетка итогех котало яьккхар Нутаев Лечас эггара дукхагlа ялат чу а нийца. Из боккха толам баьккхача комбайнера дlадахача шера мах а ца боакхаш «Жигули» яха легковой машин елар колхозо. Укх шера а цхьаккха комбайнер вац кул хьалхавалийна дlаккхочаш. Цlи хезача комбайнера укх шера кердa болам оребаьккхаб. Цхьайтталагlча пятилеткаь ялх эзар тонн ялат ардара «Пхе шера — кхоаткъа цlе седкъа» аьнна. Из патриотически болам района комбайнераша шерра хьаллаьцаб.

Доккхий толамаш доагаш къахьег укх деношка колхоза кхыча механизатораша а. Хlара дийнахьа шовзткъе итт тоннага дlакхоачаш ялат оард КПСС члена Стороженко Юрес, Шаповалов Анатоле. Цар а хlакале хlарахь пхи бlаь совгlа тонн ялат аьрдад шоай комбайнашца.

Хьинар ца кходеш къахьег кlи-марса деношка шофераша а. Хlара дийнахьа шовзткъе итт тонн ялат хьатlадахь комбайнеш тlа кlалхара центральни хьатта колхоза дикагlволча шофера Башкиев Суьлтана. Хlаьта 28 июне цул хьалхавале мегар шовзткъе йиитта тонн ялат хьатта хьетlаденача Аргунерча МРО «Сельхозтехникее» цигача командировке венна Юнусов Махьмада.

Хlаьнчул тlехьагlа бlаь гектар горохи бардl бlаь гектар мlаи чуэха деза ба цу колхоза механизатораш. Уж культураш а массехк дийнахьа чуийца яха лерхl цар. Белане дlабола дика вlаштlехьбаьккха болх.

• • •

Сихбенна шоай ялат чуэцаш боахк цу района «Красный пахаръ» яхача боахама колхозахой а. Йоккха механизированни комплекс вlашагlъелла балхаш ду цар. Шин дийнахьа цхьа эзар гектар мукх хьекха lобилла низ дlакхаьчаб комплекса, хlаьта из дерригa ялат аьрда дакиха — кхаь дийнахьа. Цигача а механизаторашта кулгалдеш колхоза председатель Потоцкий Дмитрий Васильевич ва.

Колхозахошта новкъостал дара командировке а баьхка цига къахьегаш ба Сунженски района XIX партсъезда цlерагlча колхоза комбайнераш. Хьаьшаца беча балха раьза я колхоза правлене. Къаьстта хьинаре къахьег цигара веннача С. Наушева. Хlара дийнахьа шовзткъе итт тонн гаргга ялат оард цо ший комбайнаца нормагlа арда дезар шовзткъа тонн долаш. Хlаьта колхоза шоай комбайнерашта юкъе дикагlа болх бу Ерохинар дас Николай Ивановичен воlа Александрен.

Комбайнерашца социалистически яхье баьнна къахьег шофераша а. Шоай бехкагlа седа цхьа минут хилл йола ха ялхийтац цар комбайнашка. Церна юкъе белгалбаьннаб колхоза шофер Алиасов Мовсар. Ачхой-Мартановски района МРО «Сельхозтехника» командировке баьхна шофераш Эльмурзаев Ваха, Дунаев Махьмад, кхыбараш. Хьинар ца кходеш оасарле лакха йолаш балхаш ду цар.

С. АУШЕВ.

Доакъар lалашдар

29 июнь хьатlаотташ республике 48 эзар тонн йол кийчъяьй, е шера заданегlа 25 процент. 79 эзар тонн сенаж чуеллай, е чуйолле езачох 82 процент. 130 эзар тонн силос, кийтъяьй, е шера кийчъе езачох 18 процент. 131 эзар тонн баьца хьоар, даьккхад, е шера дакхха дезачох 41 процент.

Доакъар кийдара кхайкадаьча месячника доъ кlирагlа дикка тlехкхоачашъяьй сенаж чуйоллара задани. Хlаьта йол кийчъяра оттаяь задани кхоачаш ца еш тlехьадисад боахамаш.

Йол кийчъяра хьалха да Наурски района боахамаш. Цар 48 процент кхоачашъяьй, цун шера задани. Хlаьта Гудермесски района боахамаша 29 процент кхоачашъяьй из кийчъяра задани, Шелковской района — 27, Шалински района боахамаша — 26 процент.

Йол кийчъяра геттара тlехьадисад Ачхой - Мартановски, Урус - Мартановски, Сунженски районашкара боахамаш. Цу районашка кийчъяьр шера заданегlа — 9—14 процент мара яц.

Баьца хьоар кийдара хьалха да Шелковской района боахамаш. Цар кийчдаьд из 6.1 эзар тонн, е 54 процент. Хlаьта 20 процентал кlезигагlа кийчдаьд из башха-дика доакъар Малгобекски, Надтеречни, Шалински районашкарча боахамаша.

ЯЛАТ ЧУЭЦАШ ДА

Сихен да дойташи ка бола ялат чуэцара ипатовций метод юкъе а йоалаяь тlатеlla къахьегаш ба республика механизатораш.

Статуправлене дашессгlа 29 июнь хьатlаотташ 41 эзар гектара тlара ялат хьекха lоцилаад, хlаьта цох 22,6 эзар гектара тlередар аьрда а даьннад.

Геттара дика дlадолх ялат чуэцара балхаш Шелковской районе. Укх шера хьаьккlа цо дуген доацеш 14.2 эзар гектара тlара ялат чуэца дезаш ба цигара механизатораш, хlаьта 9 эзар совгlа гектара тlарадар хьекха lоциллад, цох 6.8 эзар гектара тlарадар аьрда а даьккхад.

Наурски района механизатораша 7,2 эзар гектар ялат хьекха а цох ах аьрда а даьккхад.

Ялат дика хьийкъад Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Сунженски, Шелковской районашка. Цига хlара гектара тlара 25 центнер совгlа ялат доакх.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера доккхий декхараш хьалхаца латт тха Сунженски района XIX партсъезда цlерагlча колхоза хьайбаш лелaдерашта. Хоьш ма хиллара укх дlаэхача laй чlоагlа хало лелайнр оаха доакъар кlезига lалашдаь хилларах. Хlаьта кийчдаь хинар а дика дацар. Из бахьан долаш укх шера цхьоалагlча квартала план кхоачаш ца юлалуш дисар тхо.

Бакъда, укх тlеххьарча хана хьайбай продукци алсамъяккха вlаштlехьдаьннад. Шурен дулхи пачхахьалкхенга дохьара планаш тlехкхоачашъяьй. Ишта, шура ехкай планал совгlа 140 тонн, хlаьта дулх — 16 тонн.

Толамаш доахаш балхаш ду хьаккарча лелаераша а. Укх шера 2300 уреск дукхагlа хинпай соахкартул.

Геттара дика хьокхамаш гойташ къахьег Ажиев Махьмада кулгалдеча № 2 йолча ферма коллективо. Хlана хlара денна цу ферме цхьан lаттагара йоаккха шура цхьайтта килограммаяла дукхагlа я. Хlаьта ах шера планагlа хlара lаттагара яьккха езар 1000 килограмм йолаш укхаза яьккхай 1250 килограмм.

Тха доаркашта, скотникашта, фермай коллективашта юкъе шерра социалистически ях лаьрккай. Хlаьта № 1. 2 фермашкара коллективаш шоайла яхье а яьнна къахьегаш я. Хlаьта баьча балха итогашка хlара бутт массаза боал хьож. Нотбаьннарашта ахчан премии карара кара тела цlе вымпелти лу. Цул совгlа дика хьокхамаш а гойташ къахьегараш буьц пеша газета тlа, колхоза радиоца. Цу дерригнеша наьха балхацара белам совбоакх, къахьегама эсаллe лакха йолаш балхаш дайт.

Доакъара база хургйола гlулакх вlаштlехьа ца лаькхача шурен дулхи хургдоацига хоаш да тхо. Цудукъа соахка дalийтача гlалатех вывода а нь лаьрхlа оарцагlдаьннад доакъар кийдара.

Доакъар кийдара республике кхайкадаьча месячинках 3600 тонн силос кийтъеш дар тхо. Лаьрххlа доакъар кийдара бригада вlашагl а елла из кийдара балхаш дlадоладир оаха. Тха вlаштlехьдаьннад цу юкъа 6000 тонн из кийтъе.

Хьалхара силос чуйо лаза хьинар ца кходеш къахьийгар механизатораша А. Оверченко, Н. Куценко, Н. Стародубцева, кхы дукхачар. Дика тlехкхоачашйора царех хlаране шоай балха нормаш.

Тхоашта тlалатта декхараш толаме кхоачашдара дерригa тхоай низаш, опыт, хьинар тlа а дахийта къахьегаргда оаха дlахо йодача хана а.

М. БОГАТЫРЕВ,
XIX партсъезда цlерагlча колхоза керттера зоотехник.

Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советей облсовпрофей

Нохч - Гlалгlай АССР Министрий Совети облсовпрофей чlоагlъяй 1981 шера хьувкъам чубахьача болх беча автотранспорта балхахой социалистически яхьа условеш.

Дlа-юха тела Цlе байракх 1 эзар сом ахчан совгlатта лу 10 дийнахьа баьча балха итогегlа 15 автомобилал кlезигагlа йоацача цхьан юкъарчасписочни автотоннана привидении тонно-километрашта эггара дукхагlа выработки lалашъяьча автоотряда.

Дlа-юха тела Цlе байракх ахчан совгlати лу 1981 шера хьувкъам чубахьача 10 сахьата балха денна лаьрхlача смени заданегlа маьхашта йоача РСФСР Госкомитета 1973 шера 22 мартарча № 121 болча социально чlоагlъяьча цlаlаш йолча тарифегlа, итт дийнахьа яьча итогегlа цхьан юкъарчасписочни автотоннана 1300 приведении тонно-километрашка кхаьчача автоотрядашта.

Водителашта луча преме хоадам оттабу автотранспортни предприяте кулгалхоша, профсоюзни организацеца дага а баьле, ялаг, кхыйола юртбоахама продукташ дlаувзача автотранспорто, бlарчча ден-бус болх бар чоте а эцаш.

Ремонт еча болхлошта автомобилаш дикача технически хьала тlа хулга lалашдарах водителашта луча юкъарча премех 80 процент лу. Хьувкъам чуэцача итт дийнахьа лакхарча хьокха машка кхачарах отряда начальникга преми лу водителашта луча юкъарча премех 90 процент механикашта, диспетчерашта — 70 процент.

Водителашта луча преме юкъара процент хьакхъа эзар сом автоотрядерча болхлошта дlадийкъача, преми ялара коэффициент чоте а эцаш.

Итт дийнахьа автоотрядаша баьча балхах йола материалаш дlачулу транспорта, ялат дlакхахьара, хьувкъам чубахьача кхерамале хилийтара кулгалдеча республикански штаба группага. Материалашка хила еза колхозо, совхозо ешна дlа-юха билхьаь юртбоахама вухь мелаб а, малагlа ба а, мел гаьна бикаьб а тlадола справка.

Отряда юкъе преми еташ къахьегама дисциплина толхаяь а лаькъашка транспорт лелаеча хатар даь а балхахой преме ялара хьачулая.

Театра юбилей езъяр

Дог гlоадаьна, торжественно дездир республике Советски Союза Турпала Х. Нурадилова цlерагlча Нохч-Гlалгlай драматически театра 50 шу дизара цlей. Из дlадоладелар В. И. Ленина цlерагlча майдан тlа. Укхаза, пролетариата сийлахьвоккхача баьччана, дувсн тlа эгара хьалхара болхлойи ахархойи пачхахьалкхе хьакхелдача оттадаь памятни долча советски Нохч-Гlалгlайчен творчески болхлоша дера зизаши Советски lаьдала бера дерригa а — пхьатарра йола бокъо, паргlато, хьтта сердал, знанеш хьайийчaй ловмак наьха йоакхо ярах дола баркал.

30 июне республикански театрально - концертни зале белгальяьккхар театра юбилей. Цlейна хетаь сайре хьайийцар Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета председатела заместитела **Т. У. Махмудхаджиевас.**

Цига дlаьха къамаьл дир КПСС ЦК члена, парте Нохч-Гlалгlай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.** Цо театра коллектив даькъала йийцар цуна деза долча денна, дийцар вай общества вахаре, саг хьалкхевеча искусствои литературен боккха лоархlамболаш хиларах, партидеша художникех, сценически искусства говзанчех, музыкантех чlоагlа тешам бенна йолах.

А. В. Власова театра-юбиляра коллективага дlаделар сценически искусство дегlайоалаеча дика хlамаш карагlдаларах деша Даьхен совгlат — РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

Республика Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова** артистий йоккхача группана дlаелар Нохч-Гlалгlай АССР сийлен цlераш ялара йола грамоташи республика Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамоташи. Театра коллективаген актерий группаген дlалу ВЛКСМ ЦК, Дагестана Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамоташ, НГlАССР МВД, ВТО Нохч-Гlалгlай отделене совгlаташ, моарцал луш дола адресаш.

Трибуна тlа воал РСФСР культура министерства театрий Управлене начальник **А. А. Жиров.** Цо дийцар Россе искусство дукхача къамий хиларах, цунна юкъе ший тайпара еаш Нохч-Гlалгlай халкъий оаз хиларах.

Театр даькъала дийцар хьашаша — Дагестана, Черсий-Балкхарой, Къулбседа-Хlирий, Калмыке партийни, советски общественноста, творчески интеллигенце викалаша. Къамаьлаш дир республика болалой класса викалаша, министерствай ведомствай, творчески союзий, комсомола кулгалхоша. Театр даькъала дийцар искусства даькъерча коллегаша — «Вайнах» яхача ансамбля, филармоне коллективаша. Юбиляра адресагlа дукха телеграммаши моарцалеши даьхкадар Москвера, Ленинградера, Тбилисера.

Цул тlехьагlа цига хиннараш хьажар Нохч - Гlалгlай театральни искусство дегlаяра ниъ хьагойтача ший тайпарча спектаклага.

Хьайбашта — шортта доакъар

СИЙЛЕН УЛГА ТlА ЯЬККХАЙ

Укх тlеххьарча шерашка дика хьокхамаш гойташ хьайоагlа Назрановски района «Экажевский» совхоза коллектив. Хьайбашта шортта доакъар lалашдар духьа шерра социалистически ях а йоаржаь къахьегаш я из хlана. Доакъар кийдара кхайкадаьча месячника кхаь кlира лелаяьча социалистически яхьа итогегlа котъяьнарг а лаьрхlа «Экажевский» совхоза республиканси газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа яьккхай.

Укх шера совхозо планагlа lалашъе еза 300 тонн йол, 400 — сенаж, 2300 — ча, 200 — витаминни хьоар, 4500 тонн силос. Цу гlулакхта укхаза кхеш 100 гектара тlа люцерна, 50 — кенаца цхьана горох, 100 — рейграс яха буц, 170 — рапс, 300 гектара тlа дlайийна я доакъара лаьрхlа хьажкlаш. Цул совгlа, 40 гектар эри тlаювлача баьца дьагlенаш а я.

Рапс дикагlча агротехнически хана чуйийца баьннаб совхоза къахьегамхой. Цунах 1000 тонн сенаж еллай фермана юкхе; Хlана рейграс яха буц хьокхаш я.

Укх деношка тхо хьаар буц хьокхача кхай тlа. Цига ба совхоза директор Галаев Яхьъя, партийни организаце секретарь Газдиев Муса, доакъар lалашдара комплекса начальник Сапралиев Салман, рабочкома председатель Чахкиев Юсап.

Кхай тlа болх беш я массе тайпа техника: буц хьокхаш йола косилкаш, из гулъеш механически йолхьингаш, копновозаш, кхыйола агрегаташ.

— Мишта лел шун доакъар lалашдара гlулакх? — хетт аз совхоза директорага.

— Месячник долча юкъа планагlа кийчъе езаш яр бlаь тонн йол. Иъ бlаь тонн сенаж, 100 тонн витаминни хьоар. Тахнарча дийнахь тха ферме кийчъяь я 170 тонн йол, 450 тонн совгlа сенаж, даьккхад 80 тонн совгlа витаминни хьоар. Тха хьайбаш лелaдераша, механизатораша чlоагlа дог раьза хинна шоай собранешка бийцар КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето тlайийна «1980 шера хьувкъам чуэцалга, юртбоахама продукташ кийчъелга lалашдара а 1980—1981 шера хьайбаш толаме lангара дахара яхь тlа а чакхдаха дезача гlулакхий хьакъехьара» сецар. Цо маьхкара шоай торонаш а хьежа социалистически декхар тlайийнад цар доахан lангара дахара шин шера тоъаргдолаш доакъар кийчде. Лаьрхlар чакхдаккхар духьа шоай низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба хlанз тха механизатораш.

Тхо къамаьл деш латташ хьагучайоал цlе вымпел тlагlа коммуниста, хоарталаш кхеча звеной кулгалхочун Шанхоев Яхьъай трактор. Тlехьайийза косилка а йолаш я из. Нийсача касарегlа lоюж ца хьокхаш йола буц. Ишта цlенен оасарги болх бу буц хьокхаш Яхьъайи тlехьавоагlача комсомолца Эспиев Сулаамбика а.

Тхона гамка йоацаш ший агрегат сецаю Яхьъас. Сихха косилгака а хьежа тхона хьатlавоагlа из. Укхаза, кхаь иесте латт хийла хий чудела бешка.

— Мел я норма, хьайца лелаю la социалистически ях? — хьаттача:

— Из дерригa а сона хоwш да, цхьабакъда, из шуга дlадувца хья яц са — копновоз тlехьакхуш йоагlа сона. Сол дикагlа шоана дlадувцаргда партгрупа секретара, — ший а мехка юха а буц хьаяла отт механизатор.

— Ишта ва из массаза а, — йоах Газдиев Мусас, — цхьа балха минут зехьа йоаяц цо. Духхьал селхан цхьан дийнахьа ший новкъостаца Эспиевца 25 гектара тlара рейграс lойпиллар хьекха, норма 16 йолаш. Хlаьта тахнарча дийнахьа 65 гектара тlара рейграс хьекха а баьннаб. Доагlаш ца деде укх деношка ерригa рейграс чуийца дагда тхо. Цул совгlа, дикка дегlайоагlаш латт кенаца цхьана дlайийна горох, люцерна. Цар а шортта доакъар лургда тхона.

Копновозашца йол кхай тlара дlакхухьаш къахьегаш ба укхаза Толдиев Осман, Точиев Башир, Албогачиев lалихан, тlема а къахьегама а ветеран Албогачиев Идрис. Норма 16 гектар йолча, царех хlаране ферме аргlаш деча дийнахьа дlаьу 22 гектара тlара йол.

Цхьа грамм доакъар тlера lодожаргдоацаш лаьрхlа вlаштlехьъяьхача лафеташца кхай тlера ферме сихбенна доакъар дlакхухьаш лел тракториста: Албогачиев lийса, Арапиев Салман, Мержоев Мухарбик. Дийнахьа ялх рейс е еача цар из 10—11 рейс. Цхьа саг вац укхаза ший сменин норма кхоачаш ца еш.

Ена техника еиха меттаоттаю «Техпомощь» яхача машинаца лелача механика, мастер-наладчика балха говзал караерзаяь волча Аушев Хизара. Цунга я еаш йола оттхал. Кхай тlа лелт Хамчиев Башира лелаю бензовоз. Дийнахьа шозза дика кийчдаь хlама дуйт Муталиева Хьавс. Раьза ба механизаторш шоай балха хьалаш вlаштlехьадахар духьа дечa гlулакха.

Совхоза кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацешта дика леладу социалистически яхь йоаржаяра гlулакх. Хьалхара моттиг яьккхачоа керара кара тела цlе вымпел, ахчан премеш лу. Кlезига совгlаташ тийнадаш Толдиев Султана, Костоев Мустафайна, Эспиев Суламбика, Шанхоев Яхьъяйна, Толдиев lусмана. Доакъар lалашдара кхайкадаь месячник хинача юкъа дика болх барах 30 сомал дукхагlа ахча деннад царех хlараннена.

Белгалдаьккха кхы цхьа хlама а да. Духхьал укх шера механизаторашта доаржаыта премех дlаденнад 2000 сом совгlа ахча.

Ишта шоай низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш болх совхоза доакъар lалашдераш.

А. САГОВ.

СУРТА ТlА: болх беш я Назрановски района «Экажевский» совхоза доакъар lалашдеш йола бригада.

С. ПУГОЕВА сурт.

Парте Грозненски горкома пленумера

ЭРГАЯЬККХА ТОАЕ КУЛГАЛДАРА СТИЛИ МЕТОДАШИ

Укх деношка парте Грозненски горкома пленум хилар. Цига дийцар «КПСС XXVI съезде решенеш кхоачашъяра юкъхьанцарча партийни организацешна организаторски политически болх вlаштlехьбаккхарахи из тоабара де дезарехи» яха дош.

Доклад яьча парте горкома хьалхарча секретара нов. Н. И. Семенова белгалдаьккхар, съезда балха итогаш ерригача КПСС райкомашка, партийни организацешка йийцачул тlехьагlа цуй решенеш кхоачашъяра хоадамбола мероприятеш отта а яь чlоагlъяь хилар.

Керттерча лостамий проекти съезда итогаш ювцача хана коммунисташа, къахьегамхоша еннача 614 предложенеех кlанзле пхе дакъах диъ дакъа кхоачашдаь даьннад.

Уж гlуланхаш чакхдахар бахьан долаш города промышленносто продукци мальхальиккхара пхе бетта задани тlехкхоачашъяьй, планал совгlа 3,5 миллион сома мах продукци а йоккхаш. Лийрхlачул 894 эзар сом дукхагlа хьадаьд наха чlоагlа хоатташ дола товараш.

Хьаьддача лостамагlа бу шоай болх «Красный молот» завода, «Промавтоматика» НПО, «Грознефтехимремстрой» треста, «Старогрознефть» НГДУ партийни организацеша.

Города ерригача къахьегама коллективаша хьалльдаьб, «Хlара балха дийнахьа хьахур дукхагlа хилийта» аьна «Электроприбор» СССР 50 шу дизара цlерагlча химически заводаша дlаболебаь болам. Дукхачар шоешта декхар тlанийцад Сийлаь - боккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дузаш цхьайттагlча пятилетка хьалхарча шере заданеш кхоачашъяра.

Городской партийни организаце тlанийю решенеш кхоачашъяра тlахьожам лоаттабара даькъе белгагла опыт lоаньй. Парте райкомаш дукхагlа теркалде яьшай общественни организацей балха гlуланхаш. Халкъа депутатий Советашта, профсоюзашта, комсомоли, халкъа тlахьожама органашта кулгалдара боарам лакхлуш боагlа.

Города партийни организацеша хоадамбола болх бу съезда решенешта пропаганда ярах уж кхоачашъярах тlаберзабаь. 120 эзар сагал совгlа бараш хиннаб партийни, комсомольски политпросвещении экономически дешарен системе парте XXVI съезда КПСС ЦК Генеральни секретара новкъосте Л. И. Брежнева яь доклади, съезда кхыдола документашхи lомадеш.

Цунца цхьана пленумо белгалдаьккхар, юкъхьанцарча партийни организацешка беш бола организаторски политически болх массанахьа парте XXVI съезда решенеша дlа мадеххара ца хилар, 16 предприяте продукци йохкара боарамаш лохдаьд, 13 — къахьегама оасарле лакхъяра даькъе, массанахьа кхоачашъяц поставкаш лоаттаяра заданеши декхараши, пачхаьлкхен дикала Знак тlалатта продукци арахецара йола планаш.

Хьагучох керттердар сенца дувзадена де аьлча, из дувзадена да юкъхьанцарча партийни организацеша бегча балха боарам хина мабоагlара ца хиларца, хьалха сакиа хlанз а низткъала моттигеш хьалхашка эттача, уж дlаяхара шоай хьинар кулгалхоша тlа я ца дерзадеш, планаш царца таръя зlамигъе гlертарца.

Из дизза ала доагlа «Консервплодоовощ» объединене, йий доаккхачеи ЧИУС а «Чечингсельстрой» треста а аьшкабетонни конструкцеш ечей заводий, № 2 йолча гlишлонматериалаш ечча комбината, карьероуправлене, № 15 йолча маслозавода, «Октябрьнефть» НГДУ, цхьайолча кхыча предприятей партийни организацеехи кулгалхоехи.

Укх шера март бетта хиннача парте горкома пленуме парте райкомий, юкъхьанцарча партийни организацей терках тlаберзабьбар цу гlулакха, хlара предприятера гlулакх кlоарга тохкилта хьадийхадар, бакъда хlанз а гlулакх хайра хувцаденнад ала йиш йолаш дац.

Карарча шера цхьоалагlча квартале цlена пайда эзара план 6,7 процента кхоачаш ца еш йисай, продукцета дlадахийтар совхьа цу юкъа хиначунца цийсдича 2695 эзар сом ioнагlа хин[illegible].

Из ишта хилара керттерча бахьанех цаl партийни организацеша, боахама кулгалхоша къахьегама коллективай низаш керттера, перспективани дола дешаш къестадара, шоаш а лакхе латтача органаша а тlанийю решенеш кхоачашъяра кхоачамболаш тlа ца дерзадар да ца аьлча далац.

Парте райкомашв доагlаш дола практически новкъостал лоаттадац моттигашкарча организацешта. Цу даькъе хlара городской районни комитета балха тlа нийслу белгалара кхоачамбоацараш хьагучадаьхар пленуме.

Парте Октябрьски райкомо партийни организацешка дlаухийтача дукхагlдолча соцамашка керттерча даькъе белгалдоахараш кхоачамбоацараш мара хилац, хlаьта организаторски политически болх тоабара хьадда йола рекомендацеш кlезига тел. Ленински Старопромысловски райкомаша дукхагlа пайда ийбу моттигашкара тайп-тайпара справкаш, хоаьаш хьанийдара методах, дукха чакхйоах совещанеши заседанеши. Заводской райкомо дифференцированно леладац хоржаш йолча актива дешар, вlаштlехьдоаккхилга, парторганизацей секретарий деноц чакхдоахича хана lалаьмате дукха дешаш къестаде гlерт.

Цхьайолча партийни организацешна геттара ледара латт къаьст-къаьстача коммунисташца индивидуальни болх белга, царца собеседованеш чакхъяхац, отчеташка ладувгlац.

Цхьацанахьа хlанз а дlадаьнкхадац собранеш дукхьал яьй алера елга. Моттигаш хул нах кlезига тlаболаш, хlаьта болаш болчар хьинаре дакъа ца лоацаш, дувца оттадаь дош массе оагlорахьарел кlоаргeл ца дуаш, тlанийю решенеш хаьдда на хулийташ уж чакхйоахаш.

Цунца цхьана белгалдоахар пленумо цхьаболча коммунисташа ца боагlача тайпара пайда ийбу партийни собраний трибунах, яхаш. Демагогически къамьлаш дераш, харц уйлаш чакхъяха гlертараш, иждивенчески, потребительски позицешта латтараш даим яхар санна юхатохац цига, шоай метте уттабац.

Цхьайолча партийни организацешнара бареш шоаш хlанзле съезда материалаш lомаль баьнинараш санна дерхlаш ба. Уж зене уйлаш я. Хlаьта цхьаккха тайпара ихетаде йиш йолаш дац «Чечингтелерадиобыттехника» парторганизаце нийсденнар. Укхаза коммунистий политдешар вlалла вlаштlехь а даьккхадац. Хlаьта партийни организаце секретарь Л. А. Фомина из мишта, малагlча формах леладе дезаш да кхьметтел хоьш а яцар. Хlаьта цу тайпара хьал укхаза дола ер хьалхара шу я дац.

Геттара нийса деш lама лархlа деза шоай коммунисташа съезда материалех, цуй решенеш кхоачашъеча цар лоацача дакъах лаьца собеседованеш еча партийни комитеташа, бюроша дер.

Пленуме къамьлаш даьчар хьедийхар балха тlа прогулеш ечарца, тlехьабуллачарца, брак ерацща, шоай балла декхараш талмаста кхоачашдечарца лоаттабу къовсам чlоагlбелга, къахьегаме а вахаре а шоашкара дика хьокхам тойтараш массе тайпара хоастабара эшар делга.

Цlенхаштта теркам тlеэзар административни органий, къаьстта милице болхлой спекуляцеца, хулиганствоца, социалистически доалахьен тlаккхувдачарца лоаттабу къовсам дикка чlоагlбанза барг ца хилара.

Пленуме иштта къамаьлаш дир на. парте Заводской райкома хьалхарча секретара Куценкос, «Консервплодоовощ» объединене «Столичный» яхача тика кондитара Верекинвс, «Красный молот» завода слесара Висаитова, Нохч-Гlалгlай гlишлон управлене парткома секретара Емельянова, Производственно - товарни контора оператора Елфимовас, Нохч-Гlалгlай университета проректора Кодаева, локомотивни депо начальника Барелаев, «Грознефть» объединене парткома секретара Щербинас, парте Октябрьски райкома секретара Лисоколенкос, Грозненски авиаотряда бортмеханика Чонаева, ТЭЦ-2 воккхагlйолча машиниста Темирсултанова.

Цар хоадамболаш дийцар парте XXVI съезда решенеш кхоачашъяра шоай коллективашна баьржача къовсамах, цу даькъе беш бола организаторски политически болх кхы а лакхагlча боарам тlа баккхара дикагlдола новкъаш белгалдаьхар.

Пленума балха юкъе дакъе лоацаш вар парте обкома организационно - партийни балха отдела заведующи П. Г. Кацеев.

С. МАИСИГОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Укх деношка хилар Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани. Цига дийцар «Унахцlено лораяра министерствай гlишлошъеча Нохч-Гlалгlай управлении 1980 шера 27 августе Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума» 1980 шера 8 июле РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо баьча соцамга хьежжа Нохч-Гlалгlай АССР моттигерча Советий исполнительни комитеташка, министерствашка, ведомствашка, предприятешка, организацешка, учреждененашка депутаташа Советий сессешка еиа предложенеши яь замечанеш къоастаяра практика тоаяра хьакъехьарча декхарех» баь соцам кхоачашбарах дола дош.

Заседане белгалдир Нохч-Гlалгlай АССР унахцlено лораяра министерствеи гlишлошъеча управленеи Советий сессешка халкъа депутаташа еннача предложенешкеи яьча замечанешкеи хьажаре а уж чакхъяхара а хьакъехьа СССР Конституце, Нохч-Гlалгlай АССР Конституце, законодательства дlадехараш кхоачашдара дукхагlа уйла тlаахийта баьннилга. Уж кхоачашъеш хьалъяь а яьха болх беш я Грозне а республика районашка а социально-культурни объекташ, къестадеш да депутаташа айдаь кхыдола дешаш а.

Цунца цхьана цу балха тlа долаш да кхоачамбоацараш а. Тlанийцача соцам тlа Лакхехьарча Совета Президиумо унахцlено лораяра министерствагарен гlишлошъеча управленегарен хьакъехьара Нохч-Гlалгlай АССР Конституце, законий положенеш вахаре тlера ца доалаш кхоачашъелга, цу хьакъехьарча законодательства нормаш шоашта карабелча организацей, предприятей кулгалхоша, гlуланхаш тlарча наха кхоачашъярах бола бехктохам айбелга lалашделга.

Заседане дадийгlар Нохч-Гlалгlай АССР юрта боахама министра С. А. Кирахлова, Назрановски райисполкома юрта боахама управлене начальника С. М. Сагова «Халкъа депутатий Назрановски районни Совета исполкомеи Нохч-Гlалгlай АССР юрта боахама министерствай» «Граждански шоай доалахьарча гlонна долча боахамашка дукхагlа юртбоахама продукци лакхара кхы тlа а де дезарех» КПСС ЦК-я СССР Министрий Советен баь соцам кхоачашбеш бахьча балхах» яьча отчеташна.

Назрановски райисполкоман Нохч-Гlалгlай АССР юрта боахама министерствай тlадилад советски юртбоахамеи органий берриги болх парте XXVI съезда, «Граждански шоай доалахьарча гlонна долча боахамашка дукхагlа юртбоахама продукци лакхара кхы тlа я дезарех» КПСС ЦК-и СССР министрий Советен решенеш практике кхоачашъяра тlаберзабе, договорагlа хьайбаши оалхазараши хьалкхедилга чоте а эцаш, гражданий шоай доалахьара гlонна боахамашна мел эша хьайбаши оалхазараши дохкилга lалашде, гражданий шоай доалахьарча хьайбаштеи оалхазараштеи лаьрхlа дукхагlа доакъараш тела, цанаши, даьгlенаши тоае, зооветеринарни гlо динагlа де.

Президиумо иштта дийцар «Маларашц меларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабара законодательство республике кхоачашделга малагlча хьал тlа да, цунна дlахо чlоагlагlа тlахьожам лоаттабара фу деза» яха дош. Заседане белгалдир партеи правительствай соцамашка хьежжа малараш меларца а алкоголизмаца а къовсам лоаттабарах дола законодательство кхоачашдара чlоагlагlа тlахьожам лоаттабеш, республике цхьабола болх баь хилар. Уж дешаш каст-каста дувца баьннаб моттигерча Советий сессешка, исполнительни комитетийн, массазарча комиссейн, новкъостий судийн заседанешка, къахьегама коллективай собранешка, гражданий сходашна.

Цунца цхьана белгалдир цу балха тlара кхоачамбоацараш а. Хlанз а дукха нах ба тlехдаьха малараш мелаш, малараш менна а болаш транспорт лехкаш дукха авареш еш моттигаш я, хlара кхоалагlа яр бехача водителаша ю уж. Цхьайолча предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоша лов производстве къаракъаш мелилга, менна а болаш балха ухараш, прогулаш ераш, цар дечун принципиальни мах бац, царца къовсам лоаттабара пайда эцац правовии общественни lотъям барах. Массанахьа а де доагlар дац шоай болхлой менна беха я болаш совцабаьб, медвытрезвителе бигаб аьнна шоашна чурча гlуллакхий органаша деча хоамех. Уж кхоачамбоацараш дlадахара де дезараш белгалдир заседане.

Президиумо тlанийцар Нохч-Гlалгlай АССР Пачхаьлкхен байракхах йолча положенена юкъе хувцамаш тlатохараши дарах а Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Пачхаьлкхен гербах йола Положени чlоагlъярах а дола Указаш.

Заседане дийцар кхыдола дешаш а.

Дагестане ялат чуэца долаьдаьд. Толаме болх беш ба муих чуэцача Кизилюртовски района «Комсомолец» яхача совхоза механизатораш. Хlара комбайнера дика хов шийна хьалхашка латта хаьдда декхар, хlана аьлча ялат чуэцача комплекса ерригa звеньяш вlаши барта а йолаш цхьетарра болх беш йоланда. Хlара гектара тlара укхаза чудаь 40—45 центнер ялат.

СУРТАШ ТlА: 1. Ялат чуэцача лелаеча яхье хьалхалатта комбайнер Гамзатов Занир.
2. «Комсомолец» яхача совхозе муих чуэцlа.

Р. ДИКА сурт.
ТАСС фотохроника.

Балхаш дика чакхдоах

Каст-каста делхача догlаша сиха дегlадоаладу оасар. Из дlадаккхара къонача lажий гаьнашта юкъе дискашцеи фрезашцеи обработка а еш, удобренешца латта хьаьдеш боахк укх деношка Веденски района «Прогресс» совхоза болхлой.

Йоккха балха опыт йолаш барашца цхьана къахьегаш ба кагий нах а. Цар хьехамчаш а хинна дlаэттаб коммунисташ Илесов Вахеи, Вахабов Баудий. Цу механизаторашца lомалуш ба комсомольцаш С. Аюбоеи, В. Недасеи. Шоай хьехамчашца сакие оасаре балхаш ду цар а. Нормагlа лах гектар йолаш, хlара дийнахьа 10—12 гектара обработка ю кагийча наха.

Механизаторашка дlа ца доаккхалуш lажашта юкъе дика оасар дlадоаккхиш кулг-кара балхаш ду. Цига белгальяьннай Каимова Дудеши цун йоl Тамусеи.

Балхаш дика ду Хасаева Айзас кулгалдеча комсомольско-магиркой коллективо. lажий бешал совгlа цар тхьамка а кхеду.

Даьштен новкъостен кхай тlара балхаш чакхдахара докхха новкъостал ду каникулах цlахийцача дешархоша а.

Тхьамкийна цкъарчоа оасар даь а подкорина яь а баьнаб кхашка. Уж балхаш чакхдоахача белгальяьннай КПСС член Аюбова Паьтlамати комсомолка Цунцуева Хамсури. Цар эгара хьалха чакхдаьхад lажий бешамашкара балхаш.

М. ГАДАЕВ.

Ханал хьалхабувлараш

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера тlанийца социалистически декхараш мишта кхоачашду шуй коллективо аьна тха корреспондента даьча хаттара жоп а луш, Малгобекски бурув тохара балхий управлене плановии отдела йоккхагlйолча экономиста **Пузейко** Анна Васильевнас аьлар:

— Цхьанкха бутт дlабахийтабац укх шера тха бурувдеттараша пачхьалкхен плани тlанийца социалистически декхараши ханал хьалхи кхоачаш ца деш. Хlанзалехьа ах шера планагlа лаьрхlачул совгlа УБР коллективо техад 1920 метр бурув.

Овсаре къахьийта ца lеш дика тоадаьд бурувдеттараша шоай деррига технико-экономически хьокхамаш цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера. Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, бурув деттача остех бизза пайда ийбарах укх шера цар пачхаьлкхена баь пайда 74 эзар сом да. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 24 процент тlехкхоачашъяьй. Из лакхъяра чотагlа техад планал совгlа мел теха бурув. Бетта цхьан станокаца бурув тохара сухала задани 106,6 процент кхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача шоай хьинар кхо ца деш къахьегача дуккхача бурув деттача бригадаша бизза пайда ийбаьб шоай торонехи кхоачамехи. Царех я буровой начальникаш I. Галаев, М. Халзиев, кхыбараш керте латтача буровой коллективаш.

* * *

«Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа социалистически яхь йоаржаьча цехий, установкай коллективаша доахача къахьегама толамех лаьца дувца дийхар оаха И. Анисимова цlерагlча Новгрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода инженерагара - экономистагара **Правкина** Татьяна Юрьевнагара.

Химкийн приборашъерийн инициативагlа яржача социалистически яхье башхадика производственни толамаш доахаш я тха заводерча дуккхача цехий, установкай коллективаш, яхаш дувц цо. Цу яхье хьалхара моттиг дlа ца хецаш хьайоагlа укх шера Синельников Владимир Сергеевич кулгалдеча № 8 йолча цеха коллективаи Седяков Павел Александрович керте латтача ЛЧ-35 яхача установка технологаши. Июля шоллагlча денада чотагlа къахьегаш йолча цу шинна а коллективо хlанзалехьа планал совгlа арахийцай итташ эзараш сомий мах а мехкдаьтта продукци.

Парел дукха тlехьаоеаш лц Колесников Анатолий Александровича кулгалдеча цхьоалагlча цеха коллектив. 22 июнага кхачалехьа ах шера план кхоачашъяьй цо. Е бутт чакбалалехьа арахецарьи цеха технологаша эзараш тоннаш товарни продукци.

* * *

Вай республикерча бурувдеттарашта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалха латаш я цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера Октябрьски бурув тохара балхий управлене коллектив. Цо ханал хьалха, 19 июне, кхоачашъяьй бурув тохара ялх бетта план. Цу юкъедисача деношка планагlа лаьрхlачул совгlа цо тохаргда 700 метрал чухьаьа доацаш бурув. Тlехкхоачашъяьй УБР бурувдеттарашна технико - экономически хьокхамий задане а. Укх шера цар пачхаьлкхена 520 эзар сома пайда баьб, цох планал совгlа баь пайда 136 эзар сома а болаш. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 131,2 процент кхоачашъяьй. Планал совгlа мел теха бурув из лакхъяра чотагlа техаа. Бурув тохара сухала задани тхьо процент гаргга тlехкхоачашъяьй.

Хьинаре къа а хьегаш, хаддалза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьша я укхаза буровой начальникаш Стебленов Петр Григорьевич, Мегрбов Николай Иванович, Коробов Виктор Матвеевич керте латтача буровой коллективаш. Цар эгара хьалха рапорт деннад бурув тохара ах шера план кхоачашъярах.

Б. КОСТОЕВ.

ПОЛИТИЧЕСКИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕШАРА ШУ ЧАКХДАЬННАД

КПСС XXVI съезда идеяши материалийи хlара советски сагага дlайоваийтар, уж кlоргга lомаелга вlаштlехьдаккхар, наьха хьинари инициативеи цуй решенеш кхоачашъяра тlаерзае партийни организацешта новкъостал дар — идеологически актива доккхача эскара керттера декхар.

Из декхар кхоачашдеча йоккхо моттиг хьожаю партийни дешараи экономически обзорованеши. Новкъоста Л. И. Брежнева съезде дийцар партийни дешарах доалача берцатах, «бокъонца коммунизмо дlадеххача тайпара гlуланхаш леладе» Ленингара нах lомалуштах.

КПСС ЦК Отчетни доклад, съезда кхыйола материалаш lомаелга вlаштlехьдаькхар тха района ерригача школашиеи теоретически семинарашкеи. «Парти — советски халкъа авангард» яхача темах хиннача итогови занятешна хьахьекхар, дукхагlболча ладувгlараша, КПСС XXVI съезда материалаш хьалхагlа lомаярах хьахиначa эшиеех пайда а эцаш, из тема дика яьшха хилар.

Сакъердамеи чулоацам дика болаш, лакхача идейно-теоретически методически боараме чакхъяьлар итогови конференци «СССР Конституци, теореи политикаи проблемаш» яха курс lомаеш хиннача Малгобекски бурув тохара балхий управленерча пропагандиста И. В. Янченко теоретически семинаре.

«КПСС кулгалдара дакъа доккхагlа хулаш хилар социализми коммунизми хьалъеча юкъагlара закономерность» яха доклад ше еш, нов. Янченкос массе оагlорахьара хьахьекхар, коммунизм хьалъяра масштабаш йоккхийи декхараш чоалхаеи хиларца, наьха творчески хьинар айдаларца, социалистически демократи дlахо дегlайоагlаш хиларца, марксистско-ленински теоре лоархlам боккхагlа хиларца, къахьегамхошта коммунистически кхетам чlоагlагlа баланза барг ца хиларца, дуней халкъашта юкъе КПСС-о леладу гlуланхаш шердаларца Коммунистически партегара дакъа доккхагlа хул аьнна яь вывод бакъхилар.

Цо иштта хьахьекхар хlанзарча тема хьалхагlа lомасча материалаца логически бувзам хилар, бакъдир экономически социальни дегlаухача советски халкъо доаха толамаш КПСС-о массе оагlорахьара чакхдоахача дуккхача тайпарча гlулакхашца дувзадена хилар, цу деша масалаш кхийлар цо УБР партийни организаце вахарера. Цо белгалдаьккхар, къахьегамхой политически экономически дешареш лакхъяро коллективана хьалхашка латта боахамеи кхетам баларен дакъера декхараш толаме кхоачашдара гlо даь хилар.

Дlадахача шерана нийсйнча 7 процент кlезигъеннай УБР-е производственни нарушенеш, 15 процент кlезигденнад кадраш балхара дlахьа юолта. Ерригача бурув деттача бригадашеи кхыча производственни подразделенешеи толаме кхоачашъю планаши тlанийца социалистически декхараши. Пхе бетта плани 112,2 процент кхоачашъяьй коллективо, планал совгlа лаьттан чlоагlача тlоах 1773 метр бурув техад. Тlехнlоарга скважинаш яхара болх дикагlа лел, бурув деттача 15 бригадах ийс — 5 эзари кхы дукагlен метр кlоаргъеннай.

«Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта», «Тlехьабусараш боацаш бе болх» яхаш девиз а йолаш болх беш я бурувдеттарий коллективаш. Болх толамегl бу №№ 19, 172, 923, 918, 17 йолча бурувдеттача бригадай, электромонтажнии цеха коллективаш. Цун бахьан — пропагандиста тlа А. З. Галаева, И. И. Шляхова, Г. Г. Попхадзес, И. А. Атаршикова, М. А. Хадаева, И. А. Сисева политико кхетама болх дика вlаштlехьбаьккха хилар. Деша багlарех 780 саг ва къахьегамца коммунистически гlулакх леладара тlехьарча социалистически яхье дакъа лоацаш, 412-мена коммунистически къахьегама ударник яха цlи еннай, коммунистически къахьегама коллектив яха цlи лелаю бурув деттача 8 бригадо. Пропагандистошь къаьстта чlоагlа уйла тlаяхийтай XI пятилетка декхараш кхоачашде дезаш хиларца, тукха кlалхарна юре углеводородни байдал хиларах жоп дала дезарца, коллективе беш бола кхетама болх чlоагlбаларца дувзадена УБР партийни комитета лоархlам боккхагlа хилийтарь.

Чулоацам дика болаш дар деша багlараша даь къамьлаш. Партийни кулгалдара методаш эргалька тоаярах дийцар инженера В. А. Попновас. Къаьстта уйла тlахийтар цо КПСС сий лакхдара, халкъапарча цун бувзамв, партийни мугlараш гlоагlдара, парте дикала состав тоаяра, парте члена сий лакха лоаттадара, масалаш доаладир КПСС Политбюрос, ЦК секретариато чакхдоахача гlуланкех лаьца, республиканскии, краевой, окружной, городской районин партийни организацей лоархlами бехктохами айбара цар еча йоакхеи хьакъехьа, хlаьта из деррига а бакъдир республикански городскойн партийни организацей вахарера факташ а кхувлаш.

«Юкъхьанцарча партийни организацей балха хьинар айдар» — ишта я технически дешара инженера В. Назаровай реферата тема. Коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдеш метте юкъханцарча партийни организацешка эгара хьалхара дакъа кхоачаш хилар бокъонца дашха а дьышха, цо УБР партийни комитета, цеховий парторганизацей, парттруппай гlуланхашкара масалаш а кхувлаш, хьахьекхар, общество кулгалдара дакъа парте мишта кхоачашду.

УБР ерча пхе цеховий парторганизаце, 23 парттруппо партийни комитета кулгалца даим анализ ю идейно-кхетам баларей боахамеи гlуланхаш малагlча хьал тlа да хьожаш, кхоачамбоацараш хьагучадоах. Коммунисташа, ерригача скважинашка болх малагlча хьал тlа ба а хьежа, авареш хилара бахьанаш хьагучадаьхар, царна бехке бараш хьалехар, авареш йоаца ритмични болх вlаштlехьбаккхара де дезараш дlахьийхар. Партийни комитета шерарча заседанешка ладийгlар коммунистий буровой начальникий Хадаева, Хайтемирова, Атаршикова, кхычар балхага, хlаьта цига тlанийцача решенешца новкъостал дир подразделеней болх тоабара. УБР-е даим терно ю XI пятилетке хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча партийни группай, хlара коммуниста лоархlам лакхбара.

Парте чухьарча вахара дешаш, критикеи самокритикеи дlахо дегlайоалаяр, идеологически, политико-кхетама болх, парте программана хувцамаши тlатохараши даиза дарг ца хилара хьакъехьа парте беш бола болх, кхыдола дешаш дика даьцхар ПО инженера Л. А. Гуценкос, бухгалтера Матвеевас, социалистически яхьа инженера Резника, кхычар.

Пропагандиста Н. В. Янченкос еррига занятеш чакхъяллалца ладувгlарий уйла тlаерзайора керттерчоа, царна дlабоваийтар къахьегама коллективана хьалхашка оттадаьча декхарий лоархlам, хlаранена хьалхашка декхар оттадир профессиональни духовни дегlабара, республикани районеи партийни организацей вахарерча масалех пайда эцар, мел дийцача дешай чулоацамах цхьа маlан дора.

Ладувгlараша цхьатарра дакъа лоацаш сакъердаме, материал дика lомаль хилар хьахьекхаш. В. И. Ленина, Л. И. Брежнева произведенешкара, КПСС ЦК соцамашкара хьанйяьча выдержкехи цитатехи нийса пайда эцаш, мехка, республика, района, бурув тохара балхий управлене коллективна вахарера факташ а кхувлаш чакхъяьлар занятеш.

Заняте итогаш еш нов. Янченкос ладувгlарий уйла цlаьнха а тlаерзайир керда общество хьалъеча, машар бахьан долаш къовсам лоаттабеча, марксистско-ленински хьехам дегlабоалабеча Коммунистически парте кхоачашдеча декхарашта. Цо аьлар, КПСС XXVI съездо хьаоттаь еррига проблемаш къоастаелга партийни организацей болх дика вlаштlехьбаьккха хиларах, хlара коммуниста, хlара болхлочо хьаьнала, тешаме къахьегарах. XI пятилетка заданеш, вай мехка коммунизм хьалъяра декхараш толаме кхоачашдара къахьегамхой оарцагlбаха безаш долча политически дешара дур доккхагlа хиларах тийша да.

Л. ШЕСТОПАЛОВА,
КПСС Малгобекски горкома пропаганди агитацеи отдела заведующи.

№ 13 йола «Агитатора блокнот»

Кена а тха арадаьннах КПСС Нохч-Гlалгlай обкома пропаганди агитацеи номер цхьойтталагlа йола «Агитатора блокнот». Из дlадолалу «Цхьа фийт на боабеш» яхача редакционни статьяца. «Свеклаш лелаергий балхаш сихденнад» яхача шийт корреспонденце тlа «Шалински» совхоза парткома секретара дувц шекара свеклаш дlайийначa кхашка lунал деш боахамо дечох.

«Шера заданеш — 7-ча ноябре» яхача рубрика кlала я «Красный молот» завода № 7 йолча участка воккхагlйолча мастера П. Зивилова «Резерваш цхьана лох» яха статья.

Республика торговле министра Ф. В. Мирчева «Нах раьза хургболаш» яхача шийт статья тlа дувц мах бечар шоай профессиональни цlей — торговле болхлой Ди мишта дезду. Машинаькъа болхлоша, республикерча гlишлонхоша даьхача толамех дувц шоай статьяшка КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующе заместителa Р. М. Богдасарова, гlишлон отдела инструктора Х. Ц. Минтуева.

Грозненски мехкдаьтта института политически экономе кафедра йоккхагlйолча преподавателя В. Л. Гудковас «Пятилетка лоархlаме дола декхараш» яхача темагlа беседа еча агитатораша новкъостал дара методически хьехамаш ду.

СОВГӀАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

ИттлагӀча пятилетка итогех СССР Лаккхеьарча Совета Президиума СССР орденаши медалаши еннай пачхьалкхен статистика органий болхлой группанен, хӀаьта шутта материально-технически Ӏалашонна йолча РСФСР Пачхьалкхен комитета организацейн предприятейн болхлошта, инженерно-технически белхахошта, гӀулакхерча нахан. СовгӀаташ деннарашта юкъе ба вай мехкахой а: НГӀАССР статистически управлене начальника заместитель Клавдия Михайловна **Уланова**. Цунна еннай халкъа ДоттагӀала орден. Материально-технически Ӏалашонна йолча НГӀАССР Пачхьалкхен комитета база погрузчика водителя **Зухайриев** Шамхан Ширвановича еннай «За трудовое отличие» яха медаль.

«КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ КЪАХЬЕГАМХОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхеьарча Совета Президиума

У К А З

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхеьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхача шерашка цӀена къахьегарахи къахьегаме нарагӀдаьнварий хан бенна СССР Лаккхеьарча Совета Президиума цӀерагӀа «Къахьегама ветеран» яха медаль доала.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ

Грозненски электромеханически заводе гӀолла:

Кузнецова Валентина Петровнана — инженера.

Пронин Николай Антоновича — пенсионера.

«Нефтемашремонт» яхача Грозненски конторе гӀолла:

Леонтьева Надежда Павловнана — техника.

«Грознефть» производственни объединене Октябрьски бурув тохара балхий управлене гӀолла:

Анупкин Павел Ивановича — бурильщика.

Абузаидов Геланева — пенсионера.

Асбиев Салман Шельдиевича — кузнеца.

Валов Игнат Ефимовича — машиниста.

Верешполова Надежда Михайловнана — кладовщицена.

Довлетмурзаев Догана — бурильщика гӀончана.

Демченко Ленина Кузьминичнана — оператора.

Ищенко Николай Григорьевича — пенсионера.

Крикунов Анатолий Иосифовича — пенсионера.

Пагалов Абдул - Рашида — пенсионера.

Серебряков Георгий Сафоновича — пенсионера.

Яиков Борис Ивановича — пенсионера.

№ 91 йолча машинаньа юкъерча школе гӀолла:

Бишева Зинаида Тузаровнана — пенсионеркана.

Ермакова Татьяна Борисовнана — школа директора.

Запорожец Минна Леонардовнана — хьехархочоа.

Къулбаседа-Кавказски машинаньа граждански сооружений Грозненски дистанце гӀолла:

Евсюкова Нина Афанасьевнана — швейцара.

Фомаченкова Антонина Максимовнана — истопницана.

Къулбаседа-Кавказски машинаньа станци Грознерча отделенчески больнице гӀолла:

Ганжа Ульяна Павловнана — лора.

Домащенко Валентина Ивановнана — лора.

Кондратьева Валентина Фоминичнана — керттерча бухгалтера.

Матвеева Александра Антоновнана — сестра - хозяйкана.

Мирошниченко Мария Михайловнана — медсестрана.

Никитина Валентина Васильевнана — санитаркана.

Ордовская Ольга Ивановнана — медсестрана.

Сахарова Зоя Николаевнана — медсестрана.

Феньева Ася Васильевнана — медсестрана.

Уразова Надежда Александровнана — лора.

№ 7 йолча технически училище гӀолла:

Высоцкая Мария Георгиевнана — мастера.

Кувяев Яков Васильевича — преподавателя.

Федоренко Галина Яковлевнана — пенсионеркана.

Къулбаседа - Кавказски машинаньа

Грозный станце гӀолла:

Бурлаченко Анастасия Сергеевнана — дежурнена.

Галич Екатерина Ефимовнана — оператора.

Виноградова Матрена Никитичнана — кладовщицана.

Золотарева Александра Яковлевнана — оператора.

Котлярова Дарья Васильевнана — коммерчески агента.

Котова Вера Федоровнана — йоккхагӀйолча дежурнена.

Попова Галина Павловнана — оператора.

Къулбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьтта проводий управлене гӀолла:

Комиссарова Валентина Яковнана — склада заведующена.

Чечкова Клавдия Прокофьевнана — болхлочоа.

Щербакова Валентина Дмитриевнана — керттерча бухгалтера.

Къулбаседа-Кавказски машинаньа Грозный яхача вагоний депо гӀолла:

Авторханов Имран Алаудиновича — цистернаш юлачоа.

Гудков Анатолий Алексеевича — пенсионера.

Кобылко Анна Максимовнана — оператора.

Кайрова Аделия Митрофановнана — вагонашка хьежачоа.

Киданов Василий Ивановича — цистернаш юлачоа.

Кривошеенко Евдокия Егоровнана — насосне машиниста.

Мухтаров Лема Солтамурадовича — хьархочоа.

Марченко Нина Михайловнана — йоккхагӀйолча инженера.

Овчаренко Ксения Егоровнана — вагоний проводницана.

Полуянов Василий Павловича — вагонашка хьежачоа.

Сурьев Юрий Владимировича — цистернаш юлачоа.

Спорабогатько Екатерина Степановнана — уборщицана.

Титов Павел Яковлевича — слесара.

Халимов Ибрагхима — пенсионера.

Чеботарева Татьяна Федоровнана — слесара.

Шахидов Ширвана — хьархочоа.

№ 51 йолча бархӀ шера дешара школе гӀолла:

Абдулкадырова Хадижата — уборщицана.

Электрически сетий Грозненски предприяте гӀолла:

Медведева Валентина Павловнана — чертежницана.

Мешкова Надежда Евстафьевнана — кассира.

Пахарченко Мелания Павловнана — контролера.

Лаьттан лораде дӀаеӀача хьуа Грозненски дистанце гӀолла:

Деев Владимир Константиновича — пенсионера.

«СевКавпроектмебель» яхача Грозненски Ӏалма-производственни объединене гӀолла:

Балашрев Николай Павловича — слесара.

Бурдыга Иван Герасимовича — слесара.

Гончаров Василий Георгиевича — токара.

Иванов Георгий Александровича — резчика.

Калмыков Петр Васильевича — пенсионера.

Михайлов Петр Михайловича — слесара.

Сычев Иван Григорьевича — слесара.

Къулбаседа-Кавказски машинаньа Грозненски отделене гӀолла:

Аващенко Евгения Федоровнана — мехкдаьтта продукташ дӀателачоа.

Белозерцева Анастасия Лавровнана — мехкдаьтта продукташ дӀателачоа.

Браславец Петр Ивановича — оператора.

Безрученко Мария Кузьминичнана — кладовщицана.

Ведехина Клавдия Георгиевнана — кассира.

Василенко Наум Наумовича — такелажника.

Гусакова Клавдия Николаевнана — кассира.

Гранкина Лора Яковлевнана — мехкдаьтта продукташ дӀателачоа.

Городова Нина Ивановнана — пенсионеркана.

Гриценко Мария Андреевнана — дежурнена.

Гуреева Мария Ивановнана — дежурнена.

Джамбеков Халита — водоснабжене машиниста.

Девяткин Борис Матвеевича — начальника заместителя.

Долгополова Мария Савельевнана — дежурнена.

Ермакова Анастасия Георгиевнана — пенсионеркана.

Евсейко Раиса Викторовнана — пенсионеркана.

Зернов Иван Александровича — ревизора.

Ивагно Александра Яковлевнана — пенсионеркана.

Клименко Владимир Ивановича — диспетчера.

Крылова Галина Ивановнана — болхлочоа.

Криволапова Анна Георгиевнана — мехкдаьтта продукташ дӀателачоа.

Козина Раиса Ивановнана — дежурнена.

Клименко Нина Кембулатовнана — диспетчера.

Макаренко Агрепина Михайловнана — водоснабжене машиниста.

Никитенко Пелагея Михайловнана — дежурнена.

Николаева Валентина Федоровнана — пенсионеркана.

Ободовская Анна Ивановнана — пенсионеркана.

Пахомова Нина Ивановнана — пенсионеркана.

Попов Николай Николаевича — отдела начальника.

Панкова Таисия Ермолаевнана — йоккхагӀйолча инженера.

Разсохова Анна Георгиевнана — пенсионеркана.

Соловьева Надежда Васильевнана — экипировщицана.

Фаденко Иван Ивановича — группа начальника.

Щубко Татьяна Георгиевнана — дежурнена.

Шевлякова Лидия Петровнана — дежурнена.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхеьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхеьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный,
1981 шу. 15 июнь.

Вай мехкахой къахьегама накъан

СИБИРЯКАШТА СОВГӀАТА — НОВО-АГАНСК

Сибарегӏенгахьа йодача поезда чу тха къамаьл хилар Тюменски мехкдаьтта доаладача целине хьалхьерйолча оаха хӀана генеральни застройщикага дӀалургйолча кердача города проектах лаьца.

Вай мехка меттей, из моттиг хӀана дерригача дунейна а йовзаш я, укхаза хьоух доазол дехьара бӀаьш специалисташ. ХӀана аьнча, укх тӀехьарча шерашка тюменски мехкдаьтта социалистически мехкашка кхачьа ца Ӏеш Францега, Италега, Малхбузен Германега кхачьад.

Тхона уллув вагӀаш вола оӀамига саг йист хулаш дацар. Тха къамаьлага тӀерлаьца ла а дувгӀаш, массаггахьа хьажъюкъе иод а беш цхьан хӀаман кхетиъало уйла еш вагӀар из. Бакъда, дукха ца гоаш кхы са а ца тохалуш йист хилар из.

— Беза ма бакхьалаш, — аьлар цо — оаш кеп дийцар шеко йоацаш бакъ дар. Оаш проект оттаю, хӀаьта вэ шун проектагӀа гӀишлош хьалъю. Тха къулбаседахой эттара лоархӀамегӀдар лостами йӀовхала я. Из лаьрхӀадий оаш проект оттаеча ха ла?

Доншуев Хьамзат отпускагӀара юхавоагӀаш вар. Ше вахача Гроане цӀа а дай а бисаб цун. ХӀана шийн кулгашца шийна шоллагӀа цӀа хьалдеш воаллача, сибиряшта совгӀата керда город Ново-Агаиск юллача Тюменщиче воагӀаш ва из. Цудухьа Хьамзата йӀовхаьа а лостама а ю йоакхо оаха дика кхетайора.

...ӀуйрӀийна боалхой боахача хьагӀаера кабарах йоаллаш йола ча. Хьун тоаттола теза хий а молаш йоккхача гаьна юхе Ӏо а хай ЙӀавхача хана шийн къамавча, баьддийсача бӀаргашца тайте болх беш боахкарашка хьежар из. Наг-ноггахьа цепаьлае, мочлал а дохкаш.

Цецвала хӀама а дар укхаза. Дукхьала цхьа бутт хьалха чаи сатем боабеш цхьаккха хӀама дацар укхаза, тӀаьккха хӀаьв?

Укхаза Ново-Аганск яха нефтепромысловикий город Ӏоьнлла лаьрхӀад. Цу гӀулакха хьаухаш ба комсомольски путевкегӀа, эскаре гӀулакх даь баьнна салтий. Шоашта аьчанга сатесса бола наг-ноггахьа бола нах. Бакъда, Доншуев Хьамзат даим цхьаьккха гӀишло на хиннача моттиге шийн болх дӀаболабедего хьежаш вар. Гроане ла дукхача гӀишлонхошта воазар, царна юкъе сийдеш а вар. Бакъда...

— ХӀара саг цхьа доккха гӀулакх кара а ийна хьажа веза шийга фу дуллурга. — йоах Хьамзата ше леха ниъ нийса хилара тешалдеш. — КӀезигача гӀулакхашка гӀолле сага дехал е бамал а йовзац, цудухьа школе деша вагӀача хена деза са уйла тӀаозаш дар эттара доккха гӀен лоархӀамегӀен долча гӀулакхаца се тоадинга. Укх аххача моттигашка, кулг на тохаш даьдача лаьтташ тӀа город хьалъелга, вай мехкарра аьлча, сийлахьен терко тӀаозаши гӀулакх да...

Ново-Аганске бригадираш болхлоша шоаш хорж. Коллектива дикагӀа бӀаргагу шоашта къуларки шоай лаьзари дикагӀа хьан тернадерга. производственни процесс дикагӀа хьан вӀаштӀехь... боалхкаргьа. Цудухьа кургйолча города хьалхара наркишк хьаво Ӏоьолларгья, аьна даттар эттача, шоай лоӀамегӀа баьхача гӀишлонхоша цхьание санна массане а Доншуев Хьамзата цӀи яьъаар. Из тха командир ва, аьлар цар. ХӀаьта цу отряде шоаттӀкъе итт саг ва. ШоаттӀкъе итт тайп-тайпара оамал, дагалаттар.

Юкъарча собране болхлоша шоаш вӀашагӀделлар бал ха ди итт сахьат хургдолаш, бӀарччача бетта выходной доацаш болх бергболаш. Кхьача бесса йиш а яцар; шелал тӀаеча дe хӀама дацар, общежити хьалъаь яьнчацар, Ӏан кӀал палаткашка баха безаш бар нах.

Иштта сахбенна болх беш ерашi боахкаш общежите дӀачубаххалца цхьание а мала йиш яц аьнна чӀоагӀдаь доллаше а малара датаьа а волаш болхлоех шинъ хьатӀавера Хьамзата.

— Са маша дoӀ вай, бригадир, — аьнна дар даь хаттар. Цар йовхьамаш цӀимхара яр.

— Са-м ясмала лоӀареда вай, аьнна Хьамзата баьча бегашта хоза наькха санна раьза боацаш цунна бӀара а хьежа дӀабахар уж.

ШоаттӀкъе иттлех шинъ мара деналах воханзар, вокхаш бераггаш шоай балха тӀа сайцар, хӀаране шийшена меттел болх а беш.

Из болх бе атта дацар. ДӀаболабеннача хьалхарча деношка шоаттӀкъе итт дагарах итт мара дисанзар, юхе мел дисараш югделар, хӀана аьлча, 50 градус шелал яр цига. Бакъда, болатага ца лоалой а из шелал нагийча пахага лоалора шеи дӀа а боацаш.

Дагараш доаш цест места моттигаш нийсъелар дувзадена рацеца гӀолла комсомола Тюменски обкоме дӀаьнначуя тӀехьагӀа, цу сайрийна вертолеташ «Дружба» херкаш дахийтар нагийча нака. ЦхьаБакъде, тамашийна хӀама дар карта тӀа белгалъь йоацача городе Ново-Аганске посылка хьакхачар. Посылка меттел мехка масса инийгашкара телеграмма, письмош цхьатарра хьаукхаш дар укхаза. ХӀаьта Москверча бархӀагӀача класса дешархоша «Мишта чӀоагӀденнад болат», Дж. Лондона дувцарий биза гуллам. итт пара тхана москеш нахийтар гӀишлонхошта шоай посылкаца.

Къоната москвичаша посылка чу даьллача записка тӀа яздора, — радио чу гӀоллa хезар тхона тхоай боккагӀбола вежарийн йинарийн СибарегӀа керда город юллаш боахк. — аьнна халахет тхона шоана уллув хила йиш йоацаш, бакъда, тхо дог тийша да шинхо шу даьлча шутара къонахчалла эстафета хьа а ийца Тюменски мехкдаьтта целина нарзерзас тхоаш долалургхилара.

Иштта массане шоаш хьалловцаш хилара гӀадъяхача Доншуева бригадо дикка салоӀаш за яьнхар.

Дешархой запискана денна жоп лоацеи корта болаш дар: «Йолаш я город Ново-Аганск. Грозненски лаьттарча викалаша Ӏоьнлла а йолаяьй из СибарегӀен къоначa городий биографе тӀа дӀатӀаязъю оаха из. ХӀаьта шо тхоаш долча дахкарга хьежаш а да тхо».

В. ЛОГИНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«1981 шера машара маршъ» дӀаболабаьб Дане столице. Цунна юкъе дакъа лоацараш — Дане, Норвеге, Швеце, Финлянде кхалнаькха организацей викалаша — гӀаш никъ бергба ФРГ, Голланде, Бельге, Франце гӀолла, хӀаьта 6 августа Париже из никъ чахх а боанхаргба. Манифестанташ чакхбаргба ядерни герза духьаларча, Европа къулбаседе ядерни йоаца зона хьаяра тӀехьарча, ядерни герзах мукъайола зона Европах яра тӀехьарча къовсама лозунгаш ба а доахкаш.

СУРТА ТӀА: марша юкъе даьча лоацаш бараш Копенгагена улицашка.

АП—ТАСС зарисуре.

ТӀема дешашта волча обозревателя заметкаш

«ЕВРОБАКТЕРИОЛОГИЧЕСКИ ГЕРЗ?»

Испане «мичара денад ца ховш» дола пеккий эпидеми хьар бахьан долаш, яла боькъо а йолаш коразгӀъяьнвай дуней общественность. Дукхача моттигашка из кхийтта нах ба а бовш дола пхе эзар сага хинна лазар дарлаш латт. Хоам бу, из Португале а кхьачад яхаш.

Отта а доагӀаш хаттар отт: мичара хьабаьннаб из наькха уважаӀенонна а захара а тӀаэтта керда кхерам?

Наха дагадоагӀа, 1976 шера США «Американски легиона» съезде цу тайпара симптомаш а йолаш дола довзаш доаца лазар хьайна, цунах 30 совгӀа саг американски тӀема ветеранаш ба а бовш. Цу хана йоазар, «легионерий лазар», хетаргахьа, съездо боях баьча Филадельфена гаьна йоацаш уллача тӀема базана дувзаденна да. Цу базе цунах лорабала йиш хулийтаргйола средство лаха гӀерт яхаш, биологически герза тохкамаш даьд.

«Легионерий лазара» испански варианти доллача хӀаманна вӀаши тара хиларо йиш хулийтай цу лазарах бола кхерам хьабаьнна моттиг из лазар эттара хьалча гучайнккхача моттига юххерча Торрехон - де - Ардосе улла американски тӀема база я аьнна хетадала. Хала да, из база а дуккхьал тохкамаш деш мара яц ала, хӀана аьлча, цу тайпара тохкамаш, уж сов къайлагӀа хилар бахьан долаш шоай цӀагӀа Америке мара деш дац. Цудухьа чӀоагӀа тешавеш да из [...] бактериологически герза запасаш лоаттаеш а я хӀаьта из вещество цу чура араялар бахьан долаш лазар а хьаймад яхаш дувцараш.

Пентагона официальни викало пресс - конференце заявлене йир. Испанерча эпидемех а из Торрехон-де-Ардосерча американски тӀема базаца дувзаденна хиларах а «цкйма ховш хӀама дац» (?!) аьнна.

Духхьал дерригa дуне хьоадаьча цу событех «хӀама ца хеза хиларо» ше хьахьокх укхаза дерригa а цӀена ца хилар. Аьна кхы а чӀоагӀагӀа теша хала долаш я цу викало ВӀашингтона хийттача Штатий яц кхьча пачхьалкхений территореш тӀа а, е шоай территоре тӀа а аьлла яь заявление. «Цу тайпарча герза ерригa американски запасаш цӀенъаь дӀаьлхай 60-гӀа шераш чакхдоаллаш», — аьлар цо. Йишта доли из? Хьаьцаргьа вай факташ.

Дахача шера июнь бетта ЮПИ агенства даннеех, США ерригача территоре тӀа дӀайоаржаьча 12 арсенала чу я химически герзаца цхьана «латташ дукхача на ха юкъе яржа йиш йола пеххий а кхьча я лазарий эпидемеш хьоае мегаш йола бактериальни аэрозолеш». ЦӀераш йоах сибирски язва, гетгара воча хорша, кхьча лазарий.

Цигтара хоаш да, США биологически герз хьадара балхаш дӀахо деш латташ хиларй духхьал 1977 шера цу гӀулакха 16 миллиард доллар хьахийца хинна хилари. Цу геройн кердача тайпаша цахаддаш опыташ ю, хӀаьта из бахьан долаш кӀезига моттигаш а хиннац США бахархоех а тӀема гӀулакхаш тӀарча персоналах а бола нах «къайлагӀа» лазарех цамогаш хулаш.

Къаьстта кхераме да цу герза «еврапензаш» еш хилар. «Генераль - Анцайгер» яхача малхбузехьарча германски газето беча хоамех, кхьметтел дӀадахача шера а дукхача даннеша тешал дора ФРГ Пирмазенси Ханаун яхача городий районашкӀоча американски складашка латташ химически бактериологически герза запасаш хилара.

Цу дерригие бакъду, Пентагона цу тайпарча герзацара безам цӀаккха а бовш ца хилар а, нагахьа санна цхьайола запасаш дӀаьхха хинняле, из хӀама духхьал цу тайпара герз къадена хиларагӀа даь хӀама хилара. ХӀаьз из безам къаьстта совбаьнаб США дерригача лостамех «Америке — ширдаьннача герза метта кердадер оттадара» политика чакхйоахаш хиларца дувзадена.

КӀайча цӀен «кердача тӀема стратегега» диллача цу лостамех керттердараш да дукха нах боабеча герзашта юкъе а укхаза дукхагӀа теркам тӀабохийтар керттерча даькъе тӀема действей европейски театра лаьрхӀар хилар. Цу тайпарча средствашта юкъе долх, хоаш хиннача бесса, «евроракеташи» нейтронни герзи. ХӀаьта хӀапз, гуш долча бесса, бактериологически дар а. Из гера къаьстта «европейски» характер йолаш курглолаш харжара чӀоагӀа раьза я Пентагон, хӀана аьлча, цар лерхӀачох, цу герзах хулалургья керттерча, тӀема европейски театра лоархӀаме «тактически хьаллацаре средство». ХӀаьта керттердар, американски территорена гаьнарча континента тӀа из юкъедоаладергхиларо гаранти лу цу герзо хьадаьча лазара эпидеми Америке кхоачарг ца хилара. Цул совгӀа, вашингтонски милитаристаш чӀоагӀа раьза ба дукхха нах боабеча средствашта юкъе из маьха эттара дарегӀа хиларан, хӀаьта цун производство, Ӏоаяр, пайда эцар этта къайладахьа йиш хиларан. Цу тӀа а цо-м кийча йоаю духхьал седоалла хӀамаш мара, материальни маьхаленашта цхьаккха хӀама а ца деш. Шеко йолаш дац бактериологически герз къаьстта наступательни хилар, хӀаьта тӀом болабелча из тохара пайда эца йиш я ювцаш йолча «евроракетах», артиллерехи авнацехи а санна.

Хала дац го, из латтача, дӀа-юха кхухьача е тохкамаш деча мехка бахача наха маьршача хана а Ӏалаьмате доккха зе де йиш йола пентагоновски фаворит мел увзара кхерам ба. Шерра цунах пайда эца болабаьча хана нах Ӏалаьмате кхотабенна бахача Европа мехкашта из геттара чӀоагӀа кхераме хилар-м дувца дезаш а дац.

Бактерологически тӀема кийчлуш болча американски милитаристаша цхьанна хӀамах ахь а ца хеташ теллай 1972 шера нь «Бактериологически (биологически) токсинний герза разработка елга, хьаделга, Ӏоаделга дехкарах» йола дуней халкъашта юкъера конвенци 1925 шерара США кулг а яздь дола дохьаж доалла гаьаши бактериологически средствашш тӀема юкъейоалаелга дехкарах дола Женевски протоколи. Цу хӀамаще Вашингтоно хьахьокх тӀайидаь дуней халкъашта юкъере декхараш ше вӀалла лоархӀаш ца хилар, гӀулакх леладе мегаргдола партнер ше хилара бола тешам боабу, герз дӀадаккхара хьакъехьара переговораш ира, уж еш йӀаьхача хана латтаргбола, хӀаьта, керттердар чӀоагӀа хургбола бaрт бе йиш хиларах шек воах.

Хета дела Пентагона адамаш гоама йолча стратеге эггара хьалха хӀалакьхургйола район е лерхӀаш йолча Европа халкъаш из перспектива бе-башха ца хеташ хила йиш яц аьнна.

Святослав КОЗЛОВ, (АПН).

Специалиста хьехамаш

ЛОРАДЕ БАЬЦАДААРАШ

ХьатӀенхаьчад яха — шоаш дӀайийнача хӀамай наха гӀайгӀа е еза ха. Хоаш да, Ӏилмо бакъдаьча агротехнически гӀулакхех гӀаьхьа пайда ийцача мара баьцадаарий дика хьувкъам кхебе йиш йоацилга. Цу гӀулакхашта юкъе, цхьайолча хана, керттера моттиг дӀалоац дӀайийна хӀаьнаш зене йолча садоахкача хӀамаехи лазарехи лораяра тӀаберзабаьча къовсамо.

Тохкамаша хьахьекхад помидорех массаза а кулача ханал хьалха макроспориоз, септориоз, боре тӀадамаш яха лазараш кхийтталга, ТӀехьа тӀайоатӀача хана шерра даржа мегаш да помидорашта къаьстта зене дола бактериальни Ӏаьрка тӀадамаш, фитофтороз яха лазараш. Из бахьан долаш, помидорашта фунгицидашца гӀулакх де ца доладича доалаш дац. Лазарашта духьала тоха еза цхьан процентах латта бордосски раствор, е цунна метта 0,4—0,5 процентах латта купрозан, цинеб, цӀаста хлорокис яха молхаш.

Нарсашта духхьашка кхераме да оливкови тӀадамаш, овлашкара дохкадалар яха лазараш. Уж ца хилийтара, деба ца далийтара лоархӀаме да лаьтта боарамал гӀех тӀаьда ца хилийтар, лаьттан чӀор ца лоацадалийтар.

ТӀехьагӀа антракноз, бактериоз яхача лазарех бала хьега мег нарсаша. Уж лазараш кхийттилга гучадоаллаше а, бордосски кхоачал, кхийола молхаш тоха еза нарсашта.

Нарсаш тӀа тессача, цунна духьала тоха еза 0,5—0,7 процент каратенаца, е 0,1 процент безлатапа эдаь колоидни порошока хьисале саьнгал.

Дагакхаба деза, тогор яха хӀама йоаньча, е кхьча тайпара аьлча, маьлхера яхача нарсаш тӀа тӀид атта бужилга. Из тайна моттиг нийсъу июнь бутт чакхбоалаш, июле. Йовъал отте шоӀ ханнахьен дикен хий деттарца лорае йиш я нарсаш цу лазарах.

Боарамал тӀех тӀоадал йолаш хаоттам латтача хана пероноспороз яхача лазарах хало хьег хохаша. Къаьстта чӀоагӀа кхег из лазар теӀачев кӀеэнга мух болчев моттигашка дӀабийначоа.

8—10 сантиметрга кхоачаш дегӀ даьккхачул тӀехьагӀа цинеб яха молхаш тоха йолае еза хохашта. Екъа латтача хана из болх хӀора кхаь кӀира бе беза. хӀаьта тӀаьда латтача хана хӀара 10—12 ди даьлча.

Паленови культурашта, соакха санна, кхерам тӀатоссаш колорадски чоапилгаш я. Вай Ӏалама хьалашка сера кхоза ебаш я уж. Коартолий, баклажаний, рассада а йоацаш, ги тоссаш йийнача помидорий кхашка йолаш я уж хӀанз. ДӀайийна хӀамаш колорадски чоапилгах лорае безам бале, цу зене йолча садоаллача хӀаманна духьала къовсам боаржабе беза цуи личинкаш йоккхий хиннача хана. кхашка хӀара гектара тӀа е ши килограмм хлорофос, е 2,5 килограмм метафос, е цу молхех цхьацца килограмм 3 а яь тохаш. Колорадски чоапилгаца къовсам лоаттабеш коартолий кхашка лакхе цӀераш яьхача молхаел совгӀа пайда эца йиш я полихлорпинена 65 процентах латтача эмульсе концентратах (цхьан гектара тӀа 3 килограмм), е фталафоса 20 процентах латтача эмульсе концентратах (цхьан гектара тӀа 4 килограмм).

ДӀайийначул тӀехьагӀа чуэцалца лоаттабе беза колорадски чоапилгашта духьала къовсам коартолийн баклажаний кхашка. ХӀаьта помидорашта дӀайийначул тӀехьагӀа эзаз тоххалца мара кхераме яц уж.

Помидораш латачул тӀехьагӀа цу культурана зе кхьча садоаллача хӀамо — хлопкови совкас ду. Цуи нӀовцискана керттерча дакъе телхаю хьахуллаш йовгӀа сийна помидораш, хӀаьта нӀовцискаш дукха хилча помидорий хьувкъам дикка лохбе а мег цар. Царна къовсам лелабе халагӀа да. санитарни хьалаю лоредар духьа цу хана дохьажахимикатех пайда аца мегийташ доацандь. Цудухьа биологически къьсаис мара доаде йиш йоацаш да нӀовцискаш.

Хлопкови совкас фуаш дохкача хана кхай тӀа ерахец цун моастагӀа — трихограмма яха фуашдуарг. ЛоархӀаме да из шийн ханнахьа арахецар. ВӀайха йоанача хана е Ӏуйрийна е сайрийна. Трихограмма арахецна еза хӀара гектара тӀа 30-нел кӀезигагӀа йоацача моттигашка.

Хьахиннача нӀовцискашта духьала дендробациллин, БИП, энтобактерин яха микробиологически препараташ тоха еза, хӀара гектара тӀа юкъера лаьрхӀача 3—4 килограмм а кхоачийташ.

Набуца зе дерга огородни белянка, набуца совкай, кабуца лордаш юача нӀовцискаша. Царна духьала тоха еза хӀара гектара тӀа юкъера лаьрхӀача 1,52 — килограмм кхоачийташ хлорофос, метафос, из а вокх а цхьана йолаш хӀара гектара тӀа килограмм кхоачийташ. ТӀа цхьадакъа боалоз болча кабуца, хохе лордашта тӀера зене йолча хӀамашта духьала тоха молхаш ӀоухаргйовцаШ, молхаш эю хӀара гектара тӀа 0,3 килограмм кхоачаргйолаш тӀалетача ОП-7 е ОП-10 яхача препаратащца, хӀара гектара тӀа 5 килограмм кхоачаргйолаш чаккъаьккхача шурийца.

Баьцадаараш леладеча цхьадолча боахамаша кабуца лордаш юача садоахкача хӀамашта духьала къовсам лоаттабеш пайда эц фосфорни, калийни удобренех. Уж тоне духхьал лаьттан тӀа. Цар къаьстта доккха зе ду къоначa нӀовцискашта.

Кабуц чуэла юкъера лаьрхӀача ткъо ди мара а ца дусаш, зене йолча садоахкача хӀамашта духьала къовсам ца лоаттабича а ца доалаш моттиг нийсъелча дохьажахимикатех пайда эца йиш яц. Цу хана, хлопкови совкана духьала къовсам лоаттабеш санна, микробиологически препаратех эца беза пайда.

Баьцадаарашта зене йолча хӀамаех дош дувцаш оасарах ца аьлча нийса хургдац. Оасарах цӀена хила деза баьцадаарий кхаш. Из лакхделча цо Ӏи а деш баьцадаарашта эшача боарамегӀа тӀакхачийтац малх, лаьттаре хьаоз баьцадаарашта эша дукха пайдана хӀамаш, новкъарло ю чуэцача хана, зене йола хӀамаш ебара, лазараш даржара аьттувболе хьалаш хьакхолл.

Къаьстта кхераме да, карантийна оасаре баьцах — амброзех кхаш дийъача, юртбоахама культурашта зе деш хиларал совгӀа, наха а кхераме дола аллергически лазар хьоаду цо. Из бахьан долаш, хӀара баьцадараш леладечун декхар да амброзеца хадданзеи лирех къовсам лоаттабар.

М. УРМАНЧИЕВ,
дӀайийна хӀамаш дера йолча республикански станце начальник.

«КЪИЗАЛ»

19 феврале тха газета тIа кепатеха араьннаяр МагIалбика гореда халкъа судахочо Б. Оадоева язъь «Къизал» яха статья. Дукхача наькъ дегашка кIоарта чуйиннаб цул чулоацам. Цу къаькъеха редакцега кхьаьхетаи язду. Цу тIа юкцаш волча Арцигова Розайх нана яха деза доаш мишта арга йоах газет дешарахо. Тахан оаха цаьнех царех цхьадараш.

Яде тхета цу статьях моаштта хетар, дувца вай хаьарча дезаьлий ваьхарах, уж миштта хила беза.

Редакце газета тIа арадоахаргда моашта цох хетар дувцаш оаш издаь къахатем.

НАНА—МОАСТАГIА

«Сердало» газета тIа «Къизал» яхаш корта а болаш араьнна статья йийшар яз. Цу статьях лаьца, вешта яьлча, цу тIа юяцаш йолча «наьнах» ала безам бар са. Нана яха саа цIи яккха-м эхь дар цу кхалсагах. Из я шийберий моастагIа. Из статья йийшачул тIехьагIа дог тоха ца луш юсаргьяц цхьаькха нана, нана меттел цхьаькха дог доаллаш вола саг а.

ВанагIа цхьаькха саг хиннавац-те цу Арцигова из шийдекхарех дIакхетас, декхар аьлча а, шийберий нана я хилар а, наьна декхар малагIа да цун дIахайта я? Нагахьа санна, цуйна шийдекхар, шийна хьалхашка латта из хала дола, бехктокхаме гIулакх малагIа да ца ховш хилча, из нийсача новкъа яккха, дIакхетае саг воацаш хиннай-те из?

Ма цу Арциговас леладаь гIулакх мала бехке волаш, фу эшаш леладаьд хьожаш саг вий-те, нагахьа санна из шийберий бала боацаш, царна довцачунга-эшачунга хьожаш а йоацаш, шийна тайна, шийна долча гIуланха из царга ца хьожаш хиннаяле сона хетаргахьа цун аьр суд яI. из кхьича ярагIча бехктокхаме оаз еза.

Нана йолча цу из тайпа къизал берашца лелайича, хьанагIа теша, хьанагIа оагIув била беза берашa?

Берашта-м дукха гIулакх эш. Дега йIовхал йоацаш, цар бала боацаш хиннача Розайх дукха тамаш ю аз. Из тайпа хилац нана, — из я шийберий моастагIа. Дукха кхалнах ба шоаш дийза долча берашта ноаноаш а хинна, царна дог-безам а эцаш, дезача хIамацица уж Iалаш а беш, царна ноаноаш а хинна Iэш.

Со балха йолча швейно-производственни объединене коллективе дукха кхалнах ба, дукха аьлча а, беррига я ба-кх. Царна юкъе ноаноаш болаш а дукха ба, моараш болаш а тайп-тайпара кхелаш йолаш ба уж кхалнах. Бакъда, изаал дукха болча кхалнаха юкъе дувца хеза а, нийсденна а хIама дац из цу Арциговас даь хIама.

Сайх я сай берех а лаьца ала безам бар са:

— Масайтта шу хьалха со йисар берий да дIаваьнна шин бераца. Сай берашта доацачунга а эшачунга а хьожаш, царца сай дега йIовхал а екъаш хьалкхедир аз уж. Да воацаш висача хана воккхагIа вола Хьасан вар са цхьа шу совгIа ха яьна, Хьусен да дIаваьнначул тIехьагIа цхьа-шин бутт боалаш хилар. Хьасан итт класс яьккхачул тIехьагIа Грозненски мехкдаьтта института механически факультете сайрен отделени деша вахар, цигара из вигар Советски эсхаре гIулакх де. ХIана из эсхаре гIулакх деш вола шоллагIа шу да, вай ееча Дяьхен гIулакх дагь ваьлча шийинститут чаккхъяккха лаьрхIа ва Хьасан. Хьусен а школа чаккхъяьнна а ваьнна укх шера мал бетта эсхаре гIулакх де вахав. Царца цхьана аьлча а, царга а дешийташ се я аьсIай со деша. Укх шера ВПШ яьккха диплом хьайийцад аз.

Халонаш йоацаш кхабец дезал цхьаькха йолча наьас, да волаш а воацаш а. Уж сална долча хIамаех кхеташ хинна хила езар Арцигова. Арцигова Роза къалургья, тIаккха эшаргда цунна берашкара гIо-новкъостал. Бакъда, цу хана цунга ала тарлу берашa Крылова басня тIа басилтага аьнна дешаш: иллеш доахаш ахка даьккхад Iа, яха хIанз а иллеш даха мегаргда хьона. ТIаккха уж бакъ а хургба.

Л. БАЛХАЕВА,
Нохч-ГIалгIай швейно-производственни объединене № 1 йолча фабрика швея-мотористка.

НОВКЪА ДА СОНА

ЧIоагIа новкъа долаш йийшар аз «Сердало» газета 19 феврале араьнна «Къизал» яха статья. Цу тIа юяцаш яр я диъ бера нана Арцигова Баматгире Роза. Хиннача марагара алиментиш, даха ца гIертaш цуй дикагIа дар шийберашка хьежа ялаpe. Ала дешаш доацаш чIоагIа новкъа хет сона из.

Со а я ворхI бера нана. Наькъа бер хувцаргдолаш хIама да аьнна хетац сона е хург а дац. ХIана аьлча, масса хана берригa нах баьхa а баьхаб, болх а баьб шийдезалхо бахьан долаш. Шийцхьанне дог гIоздаьнкха дале а, кхьане дог доккхадаьд Розас, хIаьта маьра дог-м дувца мигIа деза. Бакъахьа бигаб дис шийдезал цIа. Из хьалхагIа де деаш хиннадар Чапанова, сов бIагал даьлча ца деш.

Новкъа да сона Арцигова Розас леладаь гIулакх, бакъахьа аьнннхай из берех. Берашта-м доккхий хургда. дис уж хьал на кхедой а, советски Iаьдало йоккхо ерсья цар. Уж боккхий хилча, шеkъаелча миштта бIарахьожартья из цу берашта, Нагахьа санна царгара шийна гIо эшаш хуле, фу юхь-эхь ийца царна тIагIоргья из? Цу гIулакха уйла яьйий-теш Розас, из мо болча даьшеноаноша? Яь еце йича бакъахьа-м яр Iаьдала бехктокхам, наьха наIалт тIадижалехьа.

А. ГАЗДНЕВА,
Назраверча № 2 йолча юкъерча школера хьехархо, ворхI бера нана.

СССР халкъа артист Ю. Григорович керте латтача дунен халкъашта юкъерча жюре итогаш яьй Европа, Аве, Америка 23 мехкарча къоначa артистий яхьа. Совгlаташ деннад хаьаьаьба хьежжа къоастаьча шин группана — боккхагIбараштей зIамигIбараштей.

СУРТА ТIА: конкурсе воттбаьннараш (аьрдехьаре аьттехьа) — Маргарита Перпун-Бебезичв, Ирек Мухамедов, Алла Артюшкина - Ханнашвили (берригаш а СССР-ера).

А. КОНЬКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

«ТЕШАМ»

РЕЦЕНЗИ

Укх деношка телевидене гIолла вайна дайра Льянов Ратмира даьнкха «Тешам» яха фильм.

— Iалаьмате чIоагIа сона дагайоаллар Наьсарен районa болхлой класса тема, — йоах Льянов Ратмира. — Дуне кхеллача гIоне ахархой болаш хьабоагIа гIалгIай токара сталока ко лаьца дIаоттар доккха гIулакх да. Кхи а дита, болхлой цехе яиза вола да волаш къахьестaш волча сага сурт-сибат кхоллилга, кIезиг-дукха из тема лаьца нека дIайовзийтилга, а эшаш хIама да.

Льянов Ратмира вайса гойтар завода истори дац. Цу завода аьарнешта юкъерча цхьан болхлочох — завода эггара хьалхарча къахьегамхочох, хIаьта хIанз завода цIи хеза волча слесарах-лекальщикех Котиев Ахьмадах лаьца доли массехк хьаьсара дош да.

Йолалу бера хана денз вайна йовза ваннаьха музыка. Кинокамеро хьалоац юрт. Цу музыка мукъамца из лела йолалу цу юрта тIагIолла. ТIеххьара а цо хьалоац цхьа кое, цу коара беш, беша макха боккхаш воалла зIамига саг, цунга хьожаш юстара латт воккха саг. цуша юххe латта Котиев Ахьмад. Да-нана долла бIарстоха аьлна цIавене, хIаьта хIанз шийбалха юхдаьха аьнна араваьнна ва Ахьмад. Ахьмада даьна Мухьмада Iалаьмате чIоагIа деза лаьтта. Из вац лаьтта доаплш ваха могаш. БIаьсти яьннай, йоах цо. лаьттала ахархочун кулгаш эш, цудухьа ва из накха боккхаш воаллача хIаьнкагга хьожаш, цунна ца ховр дIахьехаш. ХIаьта хьо, йоах цо Ахьмадага, хьо болхло ва. Iа лехар кхы да, тхачоа тара боаца яккъ ба хьа бар. Шин воI ровзаш болхло вале а, цIи хезаш общественник вале а, даьна-м хозагIа хетар воI цIагIа сецaваларe. шийдаьна, даьдаьна дезаш, лорадеш хинначa лаьттан тIа болх баьбалерe. ДIа-хьа а ма лолаш, из лаьтта а оахаш, из шийдаь ноа ваьхаваларe.

ВоIа Назране дIаваха аьннав коара араваьнна дIаводача Ахьмада тIехьа а хьежаш, вал Мухьмада сесагага: воIо яхар, цуна хиттар Iа товдаьдецарe, хIанз цуна тIехьа хьежаш латта сзаргьацар хьа, вайна хургвар из. Къавеннача Мухьмада, бакъахьа хетар воI юхе хилча. Бакъда. Котиев Мухьмада дезал бийкъар зама я. вай ханара баццхалоаш. Да цаI деш вале а, дезала кхьбола вахара никъ лох, шийдего къоабалбеш болв, халкъа а общественна а ше дукхагIа гIо-новкъостал дергда, пайда бергба аьнна хеташ болв никъ. Из дика доахш цу фильма шин сцено: беша ваьннача воккхача саго бе делле, боккъоица вола ахархо, юртахо ше вола гучадоакхаш хьож боаккхача махкага, лаьттага, бе делле хьоккаю лаьтта чIегилг, боккъоица вола ахархо иштта мара кхетац лаьттан чамах. Лаьтта цхьан хIамах хувцаргдоаца саг ва из, хIаьта цуна юхе латтача Ахьмада бац цу лаьттаца даь бола безам, бакъда, тIехьагIа вайна заводе цхьа оатхал еш воаллаш из хьахьоккхача хана, укхаза цун, ше дечун уйла тIаьаха сийрдаьнна юхь йолаш, хетар кховчашхулаш латташ хиларoa гIаддаха дела, хьаькъале хьежа бIаргаш бIаргадайча вай кхетаду: цунна шийна дезар, ше лехар корадаьлга. Даь лаьттаца дIайийна безам, вийй завода цехаца ба. Из иштта долга бIакъду фильме Ахьмадах лаьца массехк дош оалача цун новкъосташа: инструментальни цеха мастера Щеглова, токара Шадижева, сварщика Хадзиева.

— Аз Ахьмадаца болх бу ер алхайттaлагIа шу да, — йоах Щеглова, — цу хана денз сона дика вайзав Ахьмад: хьаьнала саг, хьинаре къахьегамхо, дика специалист ва из.

— Iалаьмате лекха говзал йола специалист ва Ахьмад, — йоах токара Шадижева. Котиевх лаьца ала кхыдола дика дешаш шийна кора ца дича, вайнаьха Iаьдалага нагIа нIелг хьалъуралга а бахийте, иштта ва из оаьт цо, цу гIуланхо гучабоаккх Ахьмадацара наьха безам, цунна нах безаши нахa из везаш лоархIаши долга. Иштта дола вахар ирае да, цу вахарах хьата мегаргва, цунна тIаккхера ха ца лоархIаш кIаьд ца луш къахьега мегаргда.

Вай хана кхы цхьаькха башхало а гучайоаккх цу довццача фильмо: хьинаре къахьегаш вола, эхь-эздел, дола, накха динадар де кийча вола саг ловзаш а везаш а белгалвоаккх вай хана. Иштта везаш а лоархIаш а белгалваьнкха ва Ахьмад а: из Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатела заместитель, завода кадрий отдела общественни председатель ва. Цу общественни гIулакхаша а тIадожаду цунга доккхий декхараш. Уж а дизза леладу Котиев Ахьмада. Цунна дола масал а гойт вайна фильма автораш. Завода отдела кадрай общественни председатель хиларца Ахьмада хов заводе балха бахка безам болчар ерна 450 заявлени йолга. Уж я цу совета доакъашхоша боккъонца заводаца безам болаш болча кагирхошкара хьайие, дукхача ахьгта заявленешта юкъера цар хьахержараш, цу нахаца дагабаьнна, цар уйлаш яьза, цар хьашташ дайза. Уж нах хьаьца тахан заводе моттиг яI. Цудухьа КПСС Назрановски райкоме баьхна ба Ахьмади, завода парткома секретарь Муталиеви, завкома председатель Орлови. Цар дех райкомагара завода шоллагIа аргIа хьалъелга. Из дой, йоах цар, болх боацаш дола кагирхой балха юкъеоза аьттув хургба, кхыдола дика гIуланхаш вIаштIехьдаргда. Цу гIулакха новкъостал де райком кийча а я. Шоай цу доаццача фильме хьожачарга тоъал лаккача говзалца гойт Ахьмада вахара никъ режиссера Р. Льянова, сценаре автора А. Белякова, оператора А. Баарова.

Хьаьнала къахьегамхо, хьинаре общественник меттел, дезала дика да ва Котиев Ахьмад. Эхь-эздел долаш, хозачоа тIаккхуваш, дикадар хестадеш, водар ца дезаш ба цун дезал. Из дика гучадоаккх Ахьмада бераша дехкача «Са да а станок а», «Са нана», «Аслан юсмосе вода» яхача сурташца. ЗIамига долча хана денз иштта дикачоа тIаккхуваш долча бераша, доккхий а хинна дIаэттача, майрра дIахьоргда Даьхено шоашта тIадилла бехктокхаме декхараш.

Цуморча доаццача фильме хала да турпалхочун гIулакхаш, цун вахар, цун къахьегам кIоарга баьнха хьахьоакха. Из иштта дале а, доаццача эпизодашца фильма автораш дика диза сурт гайтад вайна цунaн йоашхаш йолча темах. — Из да авторий дIайха, хьачсара доаш хIанз дегIа аха йолаеннача тIалгIай болхлой класса цхьан вика лах дола доаца, цхьайакъда дет тIера доагIа дIайха дош. Из фильм дика аьттув ба Нохч-ГIалгIай а Къулбаседа-ХIирий а телевидене студен. Цуна нах сакъердалуш а пайда эцаш а хьожаргба, цу гIулакха цар дика торо а я: из фильм гойташ хургда. Центральни телевидене цхьоалагIчех йикъалгIчех, «Орбита» яхачех программашка гIолла.

Бек АБАДИЕВ.

КЪА А ХЬЕГ СА А ЛОI

Республика боахамашта баьцадаарий фу кхедаш я Грозненски районa «Алханчуртски» совхоз. Цо доаккх помидорий, нарсий, кабуца, кхьчар ги — деррига а 9 гектарa ба баьцашдарий ги.

Дукха ба боаццаш шийхача догIаша чIоагIа хоттадалийтад оасар. Болхлой низ дIакхача из шийхьанкхьа деррига дIадакхьа. Царна новкъостал деш ба Грознерча 22-чеи, 42-чеи юкъерча школай 7, 8, 9 классашкара дешархой.

Хоха баьца оасар деш йоалл дешархой шин группа: 22 школерча географи хьехача Бануленко Надежда Петровнаси 42 школерча английски мотт хьехача Кравченко Вера Дмитриевнаси кулгалду бераша. Цар хьех болх миштта бе беза.

Оасар кулгашца увзадеш дIадоех бераша. Царех хIара саг шийн мугI а болаш оасар деш ва. Безаме бIарахьожаргвола цIена да оасар даь хоха баьца мугIараш.

— Тха школера 130 гаргга дешархо ва кхацка болх беш, — йоах Вера Дмитриевнас. — Норма кхоачаш ца еш цхьаннха а висац тхоах. Тахан къаьстта дукха оасар ваьннача нийсденнад бераш. Ниттъкъала да дахка мугIараш чаккдаха. Бакъда, уж юкъагIа я дита дIабаха раьза бац дешархой. Цхьа сахьат совгIа ха я балха ди чаккдаьнна, хIаьта а цхьанне а битац шийн мугI йисте ца боаккхаш...

Эггара хьалкаьнна йоагIа Гладкова Таня. Цул дукха тIехьависац Лушников Олег я. ВIашя яхье я баьнна болх бу цар. Иштта къахьег вокх бераша а.

ХIаьта лагере а котйолаш хьайоагIа Надежда Петровнас кулгалду группа. Цун сийна байрах урагIъяхийтай лагере. Хадданза норма тIехкхоачашъеш я из. ХIаьта царех цхьабараша цикъкхоъ, кхы дукхагIа а норма кхоачашъю. Кхо сотыха тIа оасар де дезача, 6—8 сотых чаккйоаккх Мурталов Хавана, Магомедов Ахьмада, Лукьянова Иннас, Молотова Эллас, кхычар.

Лагере хIара денна итогаш ю социалистически яхьа цу гIулакха йолча экрана тIа. Яхье хьалха латта группаш, къаьстта бола дешархой белгалбоах пенгазеташ тIа, уж бувц сайренашка; совгIаташ, сийлен грамоташ тел.

Лагере хьалтеха доахк бераш къахьегара тIахьехаш дола лозунгаш: «Кагирхой, дIахохьо боккхагIбарий къахьегама традицеш!», «Саг къахьегамца сий долаш ва!» яхараш а кхыдараш а.

Лагере баьхке хул совхоза къахьегама ветеранаш, производстве хьалхалеттараш. Цар бераштa дувц шоай къахьегамах, къахьегаш вола саг вай мехка мел сий долаш ва.

Къахьегаш санна, культурно са а лоI бераша, политически сахкетам ланкху. Дешархой ловз футболах, волейболах, теннисех, шашках, шахматех. Лагере хул линейкаш сайренаш, массовкаш, диспуташ. Масала, «Саг вевзаваларахь доттагIалахь» яха диспут хилар дешархой. Из йор 22 школе литература хьехача Логруненко Лидия Васильевнас кулгал а деш. ЧIоагIа сакъерд бераша бегий сайренашка. Вела дог доагIа хIамаш дувц.

Раьза да бераш шоай лагера. Цар къахьегаца хьинар, политически общественни сахкетам ланкху, уахкцIено тоалу.

Ю. ЮСУПОВ.

ЖУРНАЛИСТАШ ОПЫТ ДIА-ХЬА ЛУШ БА

КПСС обкома пропагандай агитацен отделой Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правленей чаккхъяьккхар журналистий аргIанаре зональни семинар. Шелковская яхача станице гулбелар Надтеречни, Наурски, Шелковской районни газетийи моттигерча радиовещанеи викалаш.

Семинаре къамаьл даьча «Грозненский рабочий» газета редактора заместитела П. Ф. Сехина, телевиденей радиовещаней комитета болхлоша И. Е. Шамрая, А. А. Фешкос, КПСС обкома пропагандай агитацей отдела инструктора Х. М. Талгатова КПСС XXVI съезда решенештей материалаштей пропаганда яра, клаг чуэцачарей доакъараш кийчдечарей социалистически яхь дIайовзийтара хьакъехьа газеташей моттигерча радиовещаней деш дар дийцар.

«Строитель коммунизма» яхача газета редактора М. Д. Метьмичука, «Терская правда» редактора А. А. Карандина, «Путь к коммунизму» яхачун редактора заместитела А. М. Нукаева вIаши йовзийтар письмоцей рабселькоровски активацей беча балха, газетий материалий действенноста проблемаех йола опыт.

Семинаре иштта къамаьлаш дир НГIАССР журналистий Союза правлене секретара В. К. Балисниковей КПСС обкома кепайоазой, телевиденей радиовещаней сектора заводующе В. У. Тутаевей.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.55 — «МоллагIдар санна дола хьал» яха телевизионни спектакль.
11.00 — ГнесингIар цIерагIча музыкальни - педагогически института камерни оркестра концерт.
11.25 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни документальни фильмий программа.
15.35 — «Эрсий къамдьа».
16.05 — «Шахматий школа». Дакъа лоацаш ва дунен чемпион А. Карпов.
16.35 — Й. Крумхольц. Концерт. Солистка Д. Платизова (ЧССР).
17.00 — «Принин къе саги» яха берашта дола телевизионни художественни фильм.
18.15 — «Алкоголизм». Лора беседа.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Централни телевидени ЕррггсIавазн радио эрсий халкъа инструментий концерт.
19.20 — Вьетнама Социалистически Республика вIашагIъеяла 5 шу дизара хетаяь программа. 1. «Вьетнама космически старт» яха документальни фильм. 2. «Ним яха аIи йола йаI» яха телевизионни художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Iилман вахар». Академика В. Л. Комарова лаьккъеха.
22.15 — «Тахан дунен тIа».
22.30 — Гандболах йола дунен халкъашта юкъера турнир. Малхах. СССР вIашагIтеха команда — Венгре вIашагIтеха команда. Болгарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Музеера концерт». Фильм-концерт.
9.25 — «Ираз дола дезал» яха телевизионни документальни фильм.
9.40 — «ВорхIлагIа жим» яха берашта дола телевизионни художественни фильм.
10.45 — Парашютни спортах йола доттагIаа долча мехкий чемпионат.
11.20 — «Илли сатина дус».
12.10 — С. Соловейчик. «Ватага «Семь ветров» яха телевизионни спектакль. «Поветрие» яха вораIлагIа истори.
12.55 — Вьетнамски артистий концерт.
13.15 — «Мичад шо, зурмашаш!».
14.00 — «Новзийхочун А. Толстой творчества оагIонаш».
14.30 — «Фестивалаш... Конкурсаш... Концерташ...».
17.50 — «Дешаца а гIулакхаца а». «Червленский» колхоза коммунистех лаьца.
18.20 — «Нохч-ГIалгIай чу гIолла».
18.40 — Дезала педагогика. «Ираз хилара тIехье бехктокхаме».
19.10 — «Укх шера хьалт». Юртбоахама обозрени (гIалгIай меттала).
19.20 — Киножурнал.
19.30 — «Халкъа творчество» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса дезаьала хийла шун, бераш!».
20.15 — Дзюдох йола СССР чемпионат. Минскера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «МоллагIъяр» яха телевизионни дукхха серийни художественни фильм. КхоалагIа сери.

3 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Ним яха аIи йола йаI» яха телевизионни художественни фильм. (Вьетнам).
10.30 — «Гаьнарен ишарен илли».
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа сийле». Кинопрограмма.
15.45 — ДIалокх Н. Лысенко цIерагIча конкурса лауреата С. Юсова (скрипка).
16.10 — «М. Шолохова оагIонаш». Фильм-концерт.
16.45 — «Халкъа ашараш».
17.00 — «Москва я москвичаш я».
17.30 — Нийсалла гера хоккейх йола СССР чемпионат.
18.00 — «Орленок» яхача телестуде кхоораш Ленинградски пожарно - технически училище начальникана М. П. Захарова вIашагIкхетар.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — СССР Доккхача театра солиста А. Бабыкина кхоачашъя эрсий романсаш.
19.15 — Дош да — йоазонхочунна.
19.25 — Экрана тIа кинокомеди. «Берийски квартала ашараш» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Илли-81».
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — «Мастер хьаьаьнна моттиг» яха документальни фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Мультфильмий программа.
9.15 — «Звездочет» яха телевизионни журнал.
10.00 — «Халкъа ашараш».
10.15 — «40 шу даьлча...». ПТУ дешархой а школьникаш а Сийлахь - боккхача Даймехка тIема доакъашхоца, фронтей тылай турпалаш вIашагIкхетар.
11.15 — «Ю. Саульске ашараш». Фильм-концерт.
12.00 — С. Соловейчик. «Ватага «Семь ветров» яха телевизионни спектакль. «Испытание» яха барxIлагIа истори.
12.40 — «Суханове аьла». Киноочерк.
12.50 — «Кхерам болаш дIа-шкалелар».
13.25 — Эрсий халкъа инструментий ансамблий концерт.
13.55 — Азербайджана дукха бахача наха дола «Кельбаджарски боккхий нах» яха телевизионни документальни фильм.
14.15 — «Москве шаь вIашагIкхетар».
14.45 — «Фу? Мича? Маца?» яха телевизионни викторина.
17.45 — «Тамашийна кхо бос».
18.00 — Берашта дола мультфильм.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.30 — Фильм-рекламаш.
18.35 — Дика а сиха а укх шера хьал хьаэхар.
18.50 — Iилман-популярни фильм.
19.10 — Вай долча хьошалгIа йа опера балета Башкирски Пачхьалкхан театра артисташ.
19.40 — Кхоана — воккхаце дунен халкъашта юкъера ди (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даьххьала хийла шун, бераш!».
20.15 — Спортивни программа. Нийсалла гера хоккейх йола СССР чемпионат.
20.30 — Маьа дирах йола дунен халкъашта юкъера матч. СССР вIашагIтеха команда — Великобритане вIашагIтеха команда. Киевера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «МоллагIъяр санна йола тамаш» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара а шоллагIа а сери.

РАДИО

2 ИЮЛЬ

6.40 — Черкасский хьайбаш лелаерий опытаца (гIалгIай меттала).
6.55 — Музыкальни антракт.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, гIалгIай меттала).
8.23 — «Шоана хьалхаш!» яха радиожурнал (нохчий меттала).
9.15 — «СелаIад» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
9.45 — «Бригадин подряд а нах бола пайда а» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамех бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — Советски композиторий илли темаца йола фантази (эрсий меттала).
17.30 — «Патриот» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
17.45 — «Яхье аьннача коллективна вIаший кхьдамьлаш ду». Корреспонденци (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ашараш (нохчий меттала).

3 ИЮЛЬ

6.40 — «Юрта Iуйре» (эрсий меттала).
7.13 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — Вай мехка халкъий ашараш (нохчий меттала).
8.50 — «Социалистически яхьа десник» (эрсий меттала).
9.15 — Берий хьакъехьа боккхий барапита. «Бераш а некъ а». Беседа (нохчий меттала).
9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамех бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — КПСС XXVI съезда сецамаш кхочушдергда. «Пропагандиста доккха деллар» (нохчий меттала).
17.31 — «Общество а закон а» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
17.51 — Ашараш (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ашараш (нохчий меттала).
18.40 — «Керда обрядаш вахара юкъе яха» (нохчий меттала).

Вайнаьха багахбувцам

ЛАЛЛАЛАХЬ ХЬАН ГОВР

Хьаьнача дзара а, мерзача малара а, чIоагIа тIера хиннав Цагена юхе вахаш вола молла. ХIаьта дика ховш ма дий из къеча нахага веггахьа мара хулаш доацилга — е доккха дика, е доккха во деча мара. Дувца дезаш дац, цу тайпара йола моттиг молла цIаккха а дIайохийташ хиннайоацилга. Цул совгIа, из дика-во денаяга бокъонца дукхача наха дIа а халехье, гIадж лувзаш вахе цу коа дIаоттaш хиннав молла.

— Аьъ, вай молла-м даьре вевав, — аьле дIаоарцагIбаьлеча наха даа-мала а оттадий, хьал магIа воаккхаш хиннав из.

Иштта цхьан дийнахьа Цаген геттара хала ва. Iоржале метта вискха аьнна хеза, хIанз муьлххачу дехкевоьллачуьна ладаьххьа хьа из, аьнна Цаген волча веана молла ваьнна.

— Цаген, ер дуне-м гайна — гаьза массанех а диса дезаш да. ХIанз мукъагIа дехкеваьннавий хьо Iайхе сона, хьай лоалахочунца, ца леладаьча эхь-эзделах? Валалехьа дехкеваьнначох дала ше а къахетам бергба аьннад. Сона-м ловра хьона кхоана ялсмала а вIашагIкхетар. цкъа мукъагIа вай цхьан шун тIа дагIар.

— Аьъ, хьо хьан кийха вевав, да хьакхийца валларг? Хьога хьан аьннад со вала воалл? Са са эца дена мулкалмоата-м дац хьо? Сона-м дьере лац цу хана а хьоца хила, ва даккъий дуарг. цIий меларг, аьнна экхаваьв гIайбах шийгIийла голаш Iо а гIортаяь, халле хьалъайваннача Цагена.

ЦАГЕНА ДУЬА

Цхьа цIармата саг дIаволлача молла а лаьрхIа дуьIа де аьнна хьалхавеанера хиннав Цаген. Сихха лаьтта ту дакъа Iо ву а дилла, лаьттa Iочухьеккхаьча тIехьаIа Цагена лерге а вена, дIавеллачун гаргарча нахах цхьанне аьнна хиннад:

Жи, Цаген, догIа хьовш латт вайна. Дукха дIаьха ма хилийталахь из хьай дуьIа!

— Боккъала а, Цаген, дитша ма дайталахь вай! — гIитехад Цаген дуIа де а воллавелалехьа цунна юхе лаьттача шоллагIчо.

— Мегаьд хIаьта, — аьннад цар готтваьча Цагена, шийшаккъе а кулг хьал а лаьца. — Дала ше кIезиг-дукха къахетам а болба укхох, лоедам боццаш генит а доладе!

ШАЬРМАТАЧА ФУСАМ-НАЬНАГА АЬННАР

Къуча юрта бахьаза шийгаргарча махах бIаргтоха ва хиннав Цаген. ХIаьта цхьанна хаттарш деш хабар дувцарал совгIа, наькъа бIов хьалла дикка хIьла к меш а веннача гаргарча хьалха ина бIалла а ла-мала хIама оттаеш хиннаяц фусам-нанас. Юххера а оттаяьр а Цагенах башха хьаща лаьрхIа хIама хиннаяц, духхьал кIола яьккха дьсса морзи шийла сискали мара.

— Боккъонца кхы ла-мала хIама йоацаш ба-хьогI ераш? Е со ца ларгIар да укхо леладер? — аьнна йола уйла дег чу а еса. цар фусаме дIа а хьа а бIарг лехкача Цагена бIаргабайнаб кора тIа латта хIаьтта мара хьабакххана бола керда налха, уйчеина кIал хьалъхлла улла боккхе устагIан думи. Цул а совгIа, маьйге кIал латташ хиннад тускар дизза фуаш.

— Эшарт, — фусам-наьна цIа яьккхай цо. Ше ца ларгIар чIоагIа новкъа хиннача Цагена аьннад:

— Со-м шох бIаргтоха мара венавацар. Дика хет сона шо иштта дика торо йолаш доаккхаш. Варкал хьона Iа сона даьча хьошалах. ХIаьта а тахан Ангушгара вьанна со шунцига воагIаш сона фу хиваш цхьа бокка текхарг духьалбаьлар сона. ХIаьта аз дIа шун маьнге кIал тускар чу дада фуаш санна бола тIо кертах бийттача. цу дIарча шун кора тIа латта керда налха санна бола хьоа хьаарабаьлар цун. Из бакъдеце, дIа шун уйчеина кIал хьалъялла уллаш бола думи тIакхийтта лалра со!

ХОВРГДАР ШОАНА

— ХIаьта а цхьа ираз доалл укх сагах, — аьнна хиннад Цагена цIаккха а шийлас-нанас а гаргарча наха а яхар деш воацача цхьан сагах.

— МалагIа да из? — хаьттад наха.

— Из даьра да ер шийсесагах кхерар, — яьхад Цагена. — Ховргдар шоана ер вох а ца кхераре, укхо ше мел вар даькъаза воаьккхаргвар!

ГIАЛАТ НИИСДАР

Деш а дуташ а хIама доалаш геттара айлахь лелаш хиннав Цагена воккхагIа вола воI. Саг йоалаьчул тIехьагIа мукъагIа кхетаргвацар хьогI ер аьнна, шийга дар а доацар а вIашагIтеха халла саг йоалаяьй цунна Цагена.

— Ай кIана а яа-мала хIама еций укхаза? — хаьттад шийнускалга цхьан бус хаяхача хана чуеначa, саг йоалаяьчул тIехьагIа а шийоамал хувца дага воацача Цагена воIа.

— Мичара ена хул из? Са-м укх коа ена деза а мича кхайттаб даврах мотт, — аьннад нускало.

— Со-м шун воI ва. Оаш вийча а шугара цхьанне а дIавеха йиш йолаш вац! — аьннад кхы нускалга йист ца хулаш, шийнана йолча волавенна чуваьннача Цагена воIо. — Бакъда, оаш моцалла йийча наха юхаргйий шоана хьалла магIарча цIагIа яIа наьха саг?

— ХIа-хIа, — аьннад йоах из къамаьл дIахецаза шо. — Из гIалат-м сихха нийсдергва вай. Ховргдар шоана бус а баьхача баргбаш!

ДIаяздаьр **Абу МАЛЬСАГОВ.**

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувпалуш морхаш а йолаш, делкъел тIехьагIа цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьарча секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 24—29, Грозне 27—29 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча хана догIа а делхаш, малхбузехьарча секунде 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 14—19, дийнахьа 19—24 градус йIовхал хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохкама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни захара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта бахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-86.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-86.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05210. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2537.